

DOMOVINA

Stev. 14.

V Ljubljani, 3. maja 1918.

Leto I.

Ako se kdo vragu zapiše.

Vrag:

Jaz sem glavar peklenškega bogastva, moj rep je zvit — in trebuh moj je zlat, kdor je služabnik tega veličastva, ta lahko je mogočen in bogat.

Mož, ki sedi na kolenu:

Zapisal sem se s pravim ti imenom, želim bogastva, slave in moči, služiti hočem tvojim vsem namenom, povej, kako se vse to pridobi?

Vrag:

Prijatelj, kdor se meni kdaj zapiše, iz krempljev nikdar več ga ne spustim, pečata mojega nikdar mu ne izbriše ne Dunaj, Budimpešta niti Rim.

Če hočeš slave — bodi izdajica, saj v Dežmanu svoj slavní zgled imaš, izdajaj list, ime mu daj Resnica in kar je v njem, to bodi sama laž.

In da ti kdo takoj ne ugovarja, pod deklaracijo prideni svoj podpis, pri tem pa reci, naj se ne »potvarja«, na Dunaju napravi to utis.

Razbijaj vse in delaj nove stranke in pazi, da bo vedno več intrig, zaupnike povabi na sestanke, in delaj s tem po svetu velik krik!

Poišči si zaveznike enake med Madžari in Nemci vsepovsod, med Frankovci poišči si junake, ki s taboj pojdejo enako pot!

Izdajaj vse! Nad narod tujce kliči in brate vedno ščuvaj med seboj, kar dobrega je v narodu, uniči — in vsakega prekolni, kdor ni tvoj!

Ne verji nič! Vsak le dobička išče. A javno hlini sveto svoj obraz, iz zlobnosti zapri jim gledališče, češ, to je le pohujšanje za vas.

Lagati zraven dobro ne pozabi, zavijaj, denunciraj vse povprek, in vsako sredstvo le za to porabi, da drugim se napravi več zaprek!

Če narod tvoj bori se za svobodo, ti kritiziraj slavní njegov klub in reci: »To je narodu na škodo!« (ker ta uspeh bi tebi ne bil ljub).

Od Efijalta bolj in Herostrata, po svetu slavno tvoje bo ime, zaslužil boš si cele kupe zlata, kaj tebi mar je naroda gorje!

Igraj pri tem ulogo vedno dvojno, in hodi tam, kjer vidiš manj ovir, zato je prav, da hujskal si na vojno, sedaj zavzemaj se za nemški mir!

J. D. S.

I. glavno in ustanovno zborovanje J. D. S. je iz tehtnih razlogov prestavljeno in se vrši mesto 19. in 20. maja o praznikih sv. Petra in Pavla, 29. in 30. junija.

Merodajni razlogi za ta sklep pripravljalnega odbora J. D. S. so bili sledeči: Slovenska udeležba pri jubilejnih gledaliških slavnostih v Pragi, ki trajajo od 15. do 18. maja, mora biti številna in ni mogoče, da bi se naši odposlanci, med njimi tudi več poročevalcev na ustanovnem zborovanju, mogli pravočasno vrniti iz Prage v Ljubljano.

Preložitev za en mesec more pripravam za ustanovitev stranke le koristiti. Ne gre samo za formalno ustanovitev nove stranke: ideja, program nove stranke sta jedro. Nočemo imeti samo lepih misli na papirju in za papir, ampak za ljudi. Vsi pripadniki Jugoslovanske demokratske stranke naj bodo dobro poučeni o tem, kaj hočemo in kako hočemo s pomočjo strankine organizacije doseči svoj namen. To se pravi, da mora vsak pripadnik zanesljivo poznati vsaj temeljna načela, ki si jih je J. D. S. napisala na svoj praper. V današnjih časih ne smemo biti več s tem zadovoljni, če se kdo samo po imenu prišteva k nam.

Dejanj in duš iščemo, ki so v svoji notranjosti poučeni in prepričani, da morejo nauke nove stranke zagovarjati, širiti in o njih pravilnosti prepričevati tudi svoje prijatelje, znance in naše, za dobro stvar vedno dovzetno ženstvo.

Strankin program je kratek političen katekizem, ki ga je treba našim ljudem vsestransko na podlagi sedaj obstoječih političnih, gospodarskih in prosvetnih razmer podrobno obrazložiti in pojasniti, da je v tem katekizmu obsežen popolnoma nov svet. Naše stremljenje je, izpremeniti in izboljšati sedanjí človeški družabni red, po katerem vlada nad revežem oni, ki ima veliko denarja ali pa od prednikov podedovane gospodarske pravice.

En stan ne sme na stroške drugega živeti. Neimovitost ne sme biti vzrok za prikrajšanje političnih pravic ali za onemogočenje umstvene naobrazbe.

Ženstvo naj opusti svojo zapostavljenost in se dvigne na stopnjo enakopravnosti z moškimi: enakopravnost v delu in pridobivanju gmočnih sredstev, pa tudi enakopravnost v politiki in v vsem javnem življenju. Pravilno tolmachení demokratizem zahteva enakopravnost stanov in spolov. Ta enakopravnost ženstva ne odtuji rodbini in ne zamori v ženstvu smisla za domače ognjišče, ampak dvigne njeno delazmožnost, jo podpre v moralnem pogledu. Tak demokratizem zrevolucionira in očisti rodbino, občino in vso javnost.

Novi časi zahtevajo novih metod v političnem delovanju. Napačna je misel, da so volitve politika. Volitve morajo biti zreli sad, ki ne more in ne sme biti drugačen od zrna, ki smo ga vsejali. Dolžnost nas vseh pa je, da sejemo, pridno sadimo, še bolj pridno gojimo mlado sadiko s tem, da ljudstvo zbiramo po sestankih in v razgovorih in kratkih predavanjih poučujemo o novih mislih. Na razgovor povabimo tudi fante in dekleta, — vse, ki kažejo gotovo resnost in zanimanje za stvar. Vsi smo potrebni pouka in medsebojno bližnjega spoznavanja. Stari amirajo, mladi rastejo in nastopijo po starih politično dedščino. Za javno življenje se mora vsakdo brigati kot za vsakdanji kruh. Nikomur ni mogoče živeti izven občine, zunaj organizirane človeške družbe ali države.

Država naj bo takšna, kakoršno hočemo imeti, da vrši pravično svoje naloge in dolžnosti, ki smo jih ji izročili in naložili. Toda hoteti moramo! Vsi moramo v javnem življenju sodelovati. Ljudstvo mora javno upravo v občini, deželi in državi vedno nadzorovati. Za nadzorovanje pa je potrebna politična šolanost in izobrazba, ki omogoča vpogled in pravilno presojanje vseh dogodkov in dejanj v našem javnem življenju.

Zanesite knjigo in časopis med naše ljudstvo! Ta dva dajeta čitatelju vedno nove in sveže hrane za premišljevanje, čitatelj in čitateljica ostajata v vednem zanimanju za javnost in za splošne koristi. Izgovor, da ni denarja za časopise, je danes prazen. Dokler je denarja dosti za pijačo, tobak, za drage uhanne itd., mora razumen človek imeti tudi par kronc za svoj lastni list ali knjigo.

Brezbržnost je največji sovražnik resničnega političnega delovanja. Kdor še danes, v tako izredno politično važnih časih kakor so sedanjí, zapravlja svoj prosti čas v brezdelici in previdno čaka nadaljnjega razvoja dogodkov in položaja, da se pridene tja, kjer je moč in večina, ta se sam izključuje iz družbe svojega naroda. Sedanjí čas nam kliče: slovensko in jugoslovansko zlato se preizkuša v zgodovinskih letih; biti ali ne biti.

Le v delu je svoboda in bodočnost!

—0—

Deželni poslanec Josip Turk:

Le v slogi je moč!

Zivimo v izredno resnih časih. Strašna svetovna vojska, kakršne zgodovina ne pozna, rahlja do sedaj trdna tla vsemu, kar je bilo. V nejasnih konturah se nam svitajo čisto nove oblike držav, narodov, nove vladajoče ideje in novo družabno življenje. Zastareli pojmi razlik med človekom in človekom padajo. Narodi, ki so stoletja ječali v okovih zatiralcev, trgajo in mečejo okove od sebe ter so na mogočnem pohodu pod prapor svobode, pod prapor narodne samoodločbe. Mogotci, ki so nam ščuvali brata proti bratu, sestro proti sestri ter so se maneč svoje roke hahljali nad našim pretepom, uvidevajo naše prebujenje in strah jim preletava ude.

Naš jugoslovanski narod, vzbujen po vojnem viharju, je došel do spoznanja stare, doslej umetno kaljenje resnice, da smo Hrvatje, Slovenci in Srbi en narod in da se le z z dru-

ženimi močmi moremo otresti tujega jroba. Plotovi, ki so delili naš trojanski narod na tri dele, se podirajo, jarki med posameznimi strankami izginevajo in na mesto odurnega pobijanja stopa človeka dostojno spoštovanje. Podali smo si roke celo na političnem polju in z združenimi močmi si gradimo samostojno jugoslovansko državo pod habsburškim žezlom.

Naše delo se giblje na dopuščenih tleh, naši cilji so dosegljivi in doseči jih moramo, če se oklenemo svete resnice, da je v združitvi moč in v delu dosega ciljev. Posamezni švadronebi bi nam sicer radi škodovali pri našem delu, toda preko njih gremo na dnevni red.

In mi kranjski gasilci? Nekaj nejasnega je med nami. V dveh taborih si stojimo nasproti in čakamo, kdaj omaga eden ali drugi. To ne gre in ne sme iti dalje! Narod zahteva od naš več kot tekmovalje v nasprotovanju. Ne zamudimo prilike in ne držimo križem rok, ko gre za bitje in nebitje našega naroda!

Izvršujem samo svojo sveto narodno in gasilsko dolžnost, če Vas, dragi tovariši, pozivljam k slogi, edinosti in k zopetni združitvi v naši stari »Slovenski deželni zvezi prostovoljnih gasilnih društev na Kranjskem«. Upam, da se razumemo in nadejam se, da v današnjih resnih dnevih ni gasilca in ne gasilnega društva, ki bi vleklo na dvoje, ko je danes združitve potrebnejša kot ni bila nikoli doslej. Združeni v mogočno celoto smo narodu opora, razcepljeni pa ovira naši sveti stvari.

V tem znamenju se obračam na Vas vse, tovariši, brez razlike, ter Vam iz dna svoje duše kličem: ostanite zvesti naši organizaciji! Vam pa, tovariši, ki Vas je val preteklosti odtrgal iz naših vrst: pridružite se zopet nam in mislite le na eno, kakor pravi oporoka dr. Jan. Ev. Kreka: Kako boste združeni vse svoje moči, vse svoje zmožnosti, vso svojo ljubezen in svoje srce posvečali naši jugoslovanski državi, za njen procvit, kulturo in blagostanje.

Ljubezen do naše domovine, ljubezen do naše skupne stvari in veselje do skupnega dela mi narekuje to vabilo. Očitka, da sem zamudil priliko in da Vas nisem o pravem času prijateljsko opozoril na usodno dobo za ves narod, ne bi mogel prevzeti na svoje rame.

Pomislite, sklepajte in ukrenite, kar Vam velevala Vaša poštena vest!

Naša obrt.

Naši pradedi in še naši dedi so se preživljali ne le s poljedelstvom, nego tudi z domačo obrtjo in trgovino. Še Valentin Vodnik je pel, da polje, vinograd, gora, morje, ruda, kupčija Slovence redé. Daleč po svetu so kupčevali naši predniki s svojimi obrtnimi izdelki. Skoro v vsaki vasi so se z vnemo pečali s kakšno obrtjo.

Nekdaj se je predlo v vsaki slovenski hiši. Bodisi kmetica, bajtarica ali meščanka je imela svoj kolovrat. Po dnevnem delu so pozno v noč brneli kolovrati; gospodinje, domače hčere in dekla so vrtile zlasti v dolgih zimskih večerih kolovrate, pri delu prepevale, pripovedovale pravljice in pripovedke ter molile. V tej vasi so žgali lonce, latvice in drugo ilovnato posodo, v oni so izdelovali rešeta, sita, lesene žlice, žličnike, grablje in drugo leseno robo. Tu so žeblijarili, tam čevljarili, ondi kolarili, tu vezli čipke, tam kovali kose, ali kamnarili, tod je cvela žganjekuha, ondi so varili pivo. V teh krajih so kovačili, v drugih ali usnjarili, ali uživali posebni ugled kot tesarji ali zidarji. Iz teh vasi so se pečali naši predniki le z drvni, v onih z vožnjo. Tu so smolarili, tam klesali osle, tu kopali rudo, ondi so rezali šoto, tam so imeli cele plavže. A bilo je še mnogo drugih obrti, ki so dajale dela in zaslužka celim okrajem. Kamor si se ozrl, si našel kmeta, ki se je poleg poljedelstva bavil še s to ali ono obrtjo. Svoje obrtne izdelke so prevažali v mesta ali izvažali v oddaljene kraje, kupčevali z njimi ter prinašali domov denarja ali blaga.

Velika strojna industrija je domačo obrt skoro popolnoma uničila, marsikaka domača obrtna stroka pa je že popolnoma izginila. Moderna industrija je izdelke domače obrti kot »manj vredne« in »predrage« do malega izrinila iz trgovine. Kar je nekdanji izdelatelj obrtnik doma s trudom in v dolgem času, to izdela dandanes stroj v par urah. Kar je časih tkalec izgotovil v enem letu, če je delal 14 ur na dan, to izvrši danes en sam delavec na stroju v treh dneh, če dela le po 10 ur na dan. Izginile so statve in z njimi domače izvršno platno, izginil je kolovrat in z njim tudi naša lepa, slikovita, a tudi trdna narodna noša. Z nošo pa je propadel tudi velik kos naše narodno ljudsko krojne estetike.

Drž. poslanec dr. Vladimir Ravnihar:

Slovenci.

Zadružništvo.

Naš preporod je zgradil proti potujčevanju močen jez, dasi ni bil tako silen, da bi ga mogel zaustaviti popolnoma. Vzroki temu lče največ v narodno-gospodarski šibkosti naši, dasi je l. 1848. postavilo tudi slovenskega kmeta na lastne noge in je le ta v vsakem oziru postal najtrdnjša naša opora. Zadružništvo (posojilnice) ga je povsem osvobodilo tujega kapitala. V tem oziru imajo starejši naši zavodi neprecenljivih zaslug. Te hvale ne morem peti kasneje naraslemu številu posojilnic in denarnih zavodov. Preveč jih je, mnogo jih je ustanovljenih brez dejanske gospodarske potrebe iz politično-strankarskih oziriv. One so mnogo vzrok preveliki današnji (1913) zadolženosti kmetškega posestva, ki je imelo neomejeno prilžnost, zadolževati se.

Kmet.

Vzlic temu moramo reči, da prihaja kmet še danes prinas v poštevek kot najglavnejši činitelj vsega našega javnega življenja. Štejemo na Slovenskem 75,4% poljedelcev, 13,4% obrtnikov, 3,5% trgovcev in 7,7% bivajočih v javnih službah ter svobodnih poklicev. To je družbena sestava našega naroda danes in s tem moramo računati.

Ogromna večina prebivalstva je kmetškega stanu, obrt in trgovina sta v razvoju. Zategadelj je naš razvoj v kulturnem pa tudi v ekonomskem oziru tako počen. Umetnost, slovstvo, znanost, veda — doma še ni-

majo zadostnih odjemalcev. Ni ljudi, pa tudi ne kapitala za to. Kulturo ustvarja gmočnost in te nimamo v zadostni meri.

Sorazmerno nismo rasli v drugih stanovih: trgovci, obrtniki, industrijanci. Tudi to je eden izmed vzrokov našega raznarodovanja. Narodova sestava je bila nepopolna in ni čuda, da je na prazna mesta sedel tujec. Dasi se slov. narodni element za 3—4% bolj plodi kakor nemški, smo vendar na pr. na Štajerskem od l. 1830 do l. 1900 padli za 7,68%, Nemci pa zrasli za 7,57%. To pa iz razloga, ker so Nemci v boljšem gospodarskem razvoju, ki je vzrok, da se priseljevanje nemškega življa iz poljedelskih krajev v obrtno (notranja kolonizacija) izvrši naglo in tako krepi nemški živelj. Zato je tako težka narodna osamosvojitev po obmejnih krajih, kjer so mesta in trgi v nemško - italijanskih rokah. Neslovenski večji posestniki, trgovci in obrtniki, ki jim je na razpolago neslovensko uradništvo, vzdržujejo ondi, dasi so v manjšini, politično moč nad avtohtonim slovenskim prebivalstvom kmetškega stanu. Prepočasi se razvijamo v teh smereh. Da je temu res tako, kaže dejstvo, da v nobeni drugi avstr. narodnosti socijalistična organizacija ni našla tako neugodnih tal kakor pri nas. Te razmere so vplivale kolikor toliko tudi na naše notranje - politično življenje, o čemer pa nočem razpravljati, da se mi ne bi moglo očitati, češ, da nosim strankarsko-politične nazore v to razpravo.

Te razmere pa hkratu pospešujejo rakano našega narodnega telesa: izseljevanje. Napravljamo nam ogromno škode. Z izseljevanjem izgublamo cvet svojega ljudstva, svoje najboljše in najčvrstejše sile. Za

kulije hodijo tlačani velikemu kapitalu na Nemško in v Ameriko. Iz slovenskega dela Štajerske se je od l. 1880—1910 izselilo 73.000 duš. Iz Kranjske se je od l. 1869 do 1910 izselilo 104.173 duš, od teh jih pride samo na zadnjih 14 let 62.241 duš in na zadnjih 10 let 48.131.

To so ogromne ševilke, ki bi jih ne mogel prenašati niti številoma močnejši narod nego je naš. Statistika je v tem pogledu še zelo nezadostna. Te ševilke so samo uradne, koliko jih pa odide v tujino brez nadzorstva?

Zeleti bi bilo natančnih podatkov, koliko denarja nosijo izseljenci seboj v tujino in koliko se ga zopet vrača. Zlasti pogrešamo številk, kdo in koliko izmed izseljencev prihaja zopet domov, v kateri dobi, njegovo telesno in duševno stanje, njegovo znanje kot kvalificirani delavec itd. Šele ko bi imeli zanesljive podatke v vseh teh ozirih, mogli bi pod račun napraviti črto ter izračunati saldo v breme narodovega življenja. Zamenjali pa bi posledice z vzroki, ako bi hoteli izseljevanje ovreti siloma. Odstraniti je vzroke.

Položaj je danes torej ta, da je velika večina Slovencev kmetškega stanu. Poljedelci imajo malo in srednje posest, velika posestva so redka. Obrt in trgovina sta razven na Kranjskem le v manjšem delu v naših rokah. Nekaj veleobrti za celoto še ne more priti v poštev. Vsiti stanovi z delavstvom vred so gospodarsko odvisni od veleposestnika, veletrgovca in veleindustrije a. Ta odvisnost je obenem narodna, kajti agrarni in industrijsko trgovski kapital po ogromni večini ni slovenski. (Dalje prih.)

Prav tako je tudi z drugimi obrti. Čevljarstvo izpodrivajo tovarne, ki izdelujejo tehnično dovršena, a tudi draga in ničvredna obuvla vsake vrste, krojače izpodrivajo moderne konfekcije, ki oblačijo meščana, delavca in kmeta z obleko, ki je na oko lepa, a je v istini le »za oko«. Naši številni mlinarji podlegajo drug za drugim valjčnim mlinom, ki jih goni vodna sila ali para, vodne male žage se umikajo velikim parnim ali celo električnim, pekarije se po številu tajajo bolj in bolj, ker velike, higijske na vrhuncu stoječe pekarne izrivajo malega peka, ki je posebno z uvedbo enotnega črnega kruha izgubil večji del svojih zaslužkov. Mali mizar ne more več prevzemati večjih del, ker ne more tekmovali s strojnim delom velikih mizarjskih obratov. Samostojnega strugarja že skoro ni več najti; preselil se je v tovarno. Skoro vsaka večja tovarna ima svojo ključavničarsko delavnico, vsaka pivovarna svoje lastne sodarje; posamezni urar že ne izdeluje več ur, nego jih kvečjemu še popravlja, stolar in rezbar sta se preselila v tovarno za pohištvo, ključavničar se je upehal v konkurenčnem boju z železarskimi in livarskimi tovarnami, perice je izrinila parna pralnica in likalnica itd., itd.

Naš poljedelec je ob ves zaslužek nekdanje domače obrti in naš mali obrtnik hira in umira. Kmet in obrtnik prijemata za popotno palico, se izselujeta ali pa se udinjata kot delavca v velikih obratih.

Bogata je slovenska zemlja, ponaša se z lepimi in obširnimi gozdovi, vodna moč naših rek in potokov je vredna milijone in milijone, pod svojo skorjo skriva naša zemlja premog, živo srebro, aluminij, svinec, kositel ...

A vse to so si vzeli posamezniki, večinoma tujci, — mi pa smo ostali revni in na tujem si mora slovensko ljudstvo iskati vsakdanjega kruha.

Če pa je kaj skupna narodna last, potem so podzemne vrednote in vodne sile skupna last vsega naroda. Opirajoči se na prirodno pravico, bomo v svoji svobodni, neodvisni državi zahtevali in dosegli, da se nam vrnejo prirodna bogastva in da se odpravijo vse zemljiške predprave. Ne le zrak, tudi voda in zemlja mora postati naša skupna narodna last, kajti našo domovino tvorijo vsi trije skupaj: zrak, voda in zemlja ter vse, kar je v njej! Takrat šele bo domovina res naša.

Ivan Hribar:

Zdemokratizujmo svoje družabno življenje.

Nikake dvojbe ni več: Demokratizem je na zmagoslavnem pohodu. Z njim pa pridejo med nas nove razmere in nastane novo življenje. Čisto naravno bi bilo, da se bomo, čim smo to dejstvo spoznali, jeli pripravljati nanje.

A storimo li kaj za to? Žalibog prav nič. Tako globoko tičimo še v šegah in navadah, katere nam je vcepila neblaga minolost, da se tega še ne zavedamo ne. Nikari že, da bi spoznali, kako se včasih ponižujemo v človeškem svojem dostojanstvu.

Družabno občevarje zahteva neke vrste uglašenosti, po katere večje ali manjše stopinji sklepamo na izobraženost. Seveda, prava izobraženost to ni, kajti ona more imeti svoje korenine v človeški duši ter mora temeljiti na plemenitosti srca. A svet sodi rad površno; zato vidimo, da široke plasti kaj rade družabno uglašenega človeka smatrajo za dovršenega izobraženca, pa naj se po njegovih možganih razprostirajo še tako umske puščave.

Nam je pravila uglašenosti posredovala nemška kultura. Na osatu pa, kakor znano, ne rastejo smokve. Srednji vek je sam na sebi žalostna doba za duševno življenje človeštva. Nemec je znal srednji vek pretvoriti naravnost v barbarsko dobo. Po svojem družabnem ustroju najokostenelejši fevdalec, poznal je samo gospodo in slugo. Odtod njegov priljubljeni pozdrav »Sluga ponižni!« — Bratovstvo, katero je živelo med Slovani,

Prirodno pravo nam dovoljuje, da na svoji zemlji razlastimo vse podzemne zaklade in da izvršimo leta 1848. le polovično izvedeno kmetsko odvezo temeljito do konca. Narod je opravičen zahtevati, da se mu prizna prirodna pravica do vseh naravnih vrednot v njegovi zemlji, v njegovi domovini.

S premogom, rudninami, vodnimi silami in z lesom, ki pride v narodno last po izvršeni razlastitvi in dovršeni kmetski odvezi, začne naš narod šele svoje veliko produktivno delo. Potem dvigne in razširi naš narod svojo obrtno in industrijsko produkcijo do višine, ki ga bo ne le živila, nego tudi bogatila. Nekdaj cvetočo lončarsko obrt bo mogoče iznova dvigniti do velikega obrtnega in trgovskega pomena, dvigniti in razširiti bo mogoče steklarstvo, mogoče bo urediti velike opekarne, polastiti se cementne industrije, zidati apnenice in plavže, organizirati domačo obrt za žeblice, kose, srpe, sekire, pluge in drugo poljsko orodje v veleobrate za stroje in orodje, z našim premogom in lesom bo mogoče uresničiti lastne ladjedelnice, oživiti pivovare, žganjekuhe, čevljarstvo, slarnikarstvo in oblačilno industrijo, iznova bo mogoče dvigniti produkcijo domačega platna in vsega, kar še izumi človeški duh in vsega, česar bo treba našemu svobodnemu, neodvisnemu slovenskemu jugu.

Zapet bo vzcvela domača industrija, ki bo naše ljudstvo lahko preredita, ga privzela na dom in grudo, dvignila njegovo blagostanje, s tem pa tudi njegove kulturne potrebe in našo narodno zavest; prinese nam narodno - gospodarsko moč, svobodo in tolik kulturni razmah, ki si o njem danes upamo jedva sanjati. Šele potem se zavemo izrednega pomena veleugodne lege svoje domovine, šele potem se zavemo pomena, ki ga ima za nas morje! Naše morje nas zveže z daljnimi in bogatimi deželami, nas zveže z velikimi tujimi kulturami in dvigne po železnicah in parobrodih našo trgovino in obrt z vsem svetom.

Takrat postanemo Jugoslovani res velik, spoštovan ter bogat in istinito kulturni narod. Treba je samo, da postanejo veliki zakladi naše domovine resnično naši, narodna last, da razlastimo tiste, ki so razlastili nas. Maloštevilni so! Na prstih rok jih lahko seštejemo. Proti njim stoji ves naš narod, ki se hoče rešiti bede, odvisnosti, dosedanjega nasilja, ki hoče uvesti socialno in narodno pravičnost.

bilo je njemu nekaj tujega, nepojmljivega; njih krasni pozdrav »Zdravo, brate« se mu je zdel neotesan.

Naravno je, da je to svojo »kulturo« vcepil narodom, ki so prihajali z njim v dotiko. In skušal je duha robstva še kolikor mogoče stopnjevati, saj je to služilo njegovim političnim namenom. Tako je pri Poljaki uvel, žalibog, do današnjih dni udomačeni pozdrav: »Padam do nog!« in v najvišji meri ponižujoči iz jutrovih dežel dotepeni »Czolnem!«, kar pomeni toliko, da bi se pozdravljenec valjal rad na trebuhu pred pozdravljenecem ter bil pri tem s čelom ob tla.

In mi Slovenci? Da se Bog usmili! Pravi Nemci smo po svoji unanji olik. V tem oziru ima naivni grof Coronini-Cronberg žalibog prav. Po stokrat na dan moreš na ljubljanskih ulicah, pa tudi drugod, koder se srečujejo pozdravljajo znanci, čuti »ponižnega slugo«, da o samih »slugah« niti ne govorim. Kdor bi po teh pozdravih sodil, moral bi nas imeti za robski narod kat' exochen.

Otresimo se te neumne navlake! Tudi onega »servusa«, ki smo ga vzeli s šolskih klopi s sabo, se iznebimo na korist lepemu svojemu pozdravu: »zdravo!«, »srečno!« Zlasti še zato, da obvarujemo svoj ženski svet smešnosti. Licejke in gimnazijalke so namreč sami »servusi« in ker besede mikajo, posnemajo jih rade tudi druga meščanska dekleta, samo da se v njihovih ustih nepojmljivi jim pozdrav izprevrže v »zergus«!

A treba mi je biti odkritosrčnemu. Tudi sam nisem veliko boljši. Tako mi je navada postala železna srajca, da mi kljubu vsem trdnim sklepom včasih mesto našega »zdravo!« uide kak »servus« ali celo »sluga«. Sram

Da dosežemo ta svoj cilj, je treba le, da smo zreli in da smo složni, podjetni, neomajni in brez strahu vztrajajoči na načelu majske deklaracije!

* Glej »Problemi malega naroda«, spisal A b d i t u s. Slovenska Socialna Matica, v Ljubljani, 1918, I. zvezek!

Brigajmo se predvsem za delo — za resnično, vztrajno duševno in obrtno delo! To nam pomore najhitreje k zrelosti, k moški sili, k moči in slavi. Dobro nam je razložil to stari naš Palacký iz naše zgodovine: kadarkoli je naš narod omahnil v moči, samostalnosti in svoji narodnosti, vselej je bila tega kriva duševna mlačnost in zanemarjanje duševnega napredovanja, a da se je dvignil v največji slavi in politični samostojnosti vselej le takrat, kadar je z največjim duševnim naporom, s katerim hodi zmeraj roko v roki tudi največja delavnost in gmotno pridobivanje, dosegel svoje največje sile. Tako je tudi zdaj in tako bo vedno; zato se držimo gesla: V delu in omiki je naša rešitev!

Fr. Lad. Rieger.

Celovškemu škofu.

Ko sem čital o prepovedi celovškega škofa, češ da slovenski duhovnik ne sme skrbeti za blagor svojega slovenskega naroda in da ne sme nastopati za deklaracijo, se nisem čudil. Nemški škofje ne morejo vsega razumeti. Njim je razumljivo n. pr., da so kot nemški škofje pastirji slovenskih ovčic in mislijo, da je to pravica, da bi pa n. pr. slovenska ovčica slišala svojega pastirja slovensko pridigovati, to jim ni razumljivo in mislijo, da v tem ni nobene krivice, ako se to ne godi.

Celovski škof ne more za to, da je Nemec: prosil je za svoje mesto, dobil ga je in mora izvrševati svojo dolžnost »na zgoraj«, t. j. oni vladi, ki jo on smatra za pravično — za dolžnost »na zdolaj«, t. j. do ljudstva se ne more toliko ozirati, ker je tujec in ne zna našega jezika. Sicer je gospod škof svojo prepoved preklcal in je s tem pokazal, da namenoma neče nikomur krivice delati. To je zanj častno.

Zanimalo me je, kako bo koroška slovenska duhovščina škofu odgovorila. Odgovor je bil dober, ker je imel uspeh.

me ga je pač vselej; a nazaj ga ne morem vzeti več. Žal, da mi je spoznanje prišlo v dobi, v kateri mi je jasno, da ne bom več dolgo pozdravljal in odzdravljal ne tako in ne tako. Zato se pa poslej vsaj to kratko dobo hočem izogibati vsemu, kar spominja na robsko uglajenost. To tudi priporočam zlasti mladini. Simpatičnejša je prikazen svobodnega zarobljenca ko olikanega sužnja. Sicer pa je naša, iz naroda nikla olik lepša od one, ki so nam jo prinesli Nemci. »Zdravo! zdravstvuj! dober dan!« Koliko lepše se to glasi, ko »sluga!«

Seveda je to ponižujoče pozdravljanje širila med nami svojedobna šola, kateri glavni namen je bilo ponemčevanje. Direktno pretvarjanje v Nemce ni šlo pač posebno lahko. Zato se je zanašalo po nekaterih brezvestnih učiteljih stare šole nešteto nemških izrazov med ljudi ter širil med njimi duh nemške kulture.

Ko v puščavo se mi zdi, da se oziram nazaj v one čase, ko nam je malim kmečkim paglavcem mengiški »šomašter« Dollenz vcepil naročilo, da moramo vsakega gosposkega človeka nagovarjati z »Vašo gnado« ... Hitro smo si izmislili zabavljico in iz mladih grl se je na poti iz šole čulo nagajivo klicanje enega drugemu »Vaša gnada kruha strada«. Učiteljev nauk je šel torej mimo nas brez vsakega učinka. Toda: ne popolnoma. Nekoč je zalotil učitelj dvoje učencev, ko sta se pozdravila z »Vaša gnada kruha strada«. Smatral je, da ta zabavljica velja njemu. Zato je brez vsega nadaljnega izpraševanja kaznoval pred vso šolo vsakega s tremi palničnimi udarci po dlani desne roke. To nam je vcepilo še večje sovraštvo do oblik nem-

Jaz sam sem imel pripravljen drug odgovor, ki ga sedaj podajam tu, da si bi se kot lajik ne smel vtikati v cerkvene zadeve (saj mi je gospod cenzor že itak parkrat prirezal moj, po njegovem mnenju predolg jezik). Vendar se mi zdi, da je prav, če vsem povem, kako sem jaz mislil o tem.

Ko bi bil namreč prišel pred gospoda skofo, bi bil rekel tako-le:

Ker Vaši Prezvzišenosti posvetni dokazionaravnih pravicah človeka in naroda, ki so za Vas, ker Vam je vse božje delo, gotovo tudi božje pravice, ne bi zadostovali, naj Vas opozorim, da je to, kar zahtevamo Jugoslovani, utemeljeno v Sv. Pismu in v Evangeliju.

1. Sveto Pismo nam sporoča, da je Bog ustvaril človeka in ni pri tem nikoli ustvaril: gospodov in sužnjev.

2. Narod so nastali po svetopisemskem sporočilu ob tkzv. babilonskem preseljevanju. Ko so namreč ljudje hoteli zidati stolp do neba, je Bog onemogočil njih delo s tem, da jim je zmedel jezik.

(Naj se to razlaga kakorkoli, nekaj resničnega je v tem, da bi bilo človeštvo danes nebu mnogo bližje, ko bi govorili vsi en jezik. Najbrže bi bila danes kultura (pa ne nemška) že tako visoko, da bi ne bilo več vojne in izobrazba bi bila že tako splošna, da bi se človek ne poniževal pod živino, kakor se to godi v tej vojni. Sovraštva med narodi bi ne bilo in misel ljubezni bi bila že ustvarila raj na zemlji — Božje Krajestvo — ki ga onemogočajo oni, ki ne marajo bratstva in ljubezni, ampak samo nadvlado in nasilno uničevanje drugih. Toda to je le opazka mimogrede!)

Od te dobe imamo torej različne jezike in različne narode: ljudje, ki se niso več razumeli, so pustili stavbo babilonskega stolpa nedovršeno in so se razšli na vse strani sveta. Tam so razrastli in pomnožili, a po mnogih letih jih je usoda po raznih krajih zopet spravila v dotiko. Babilonska zmešnjava, t. j. različnost jezikov, je bila torej po Sv. Pismu nekaka kazen za človeški napuh, ki je hotel postaviti stolp do neba.

Dobro. Ampak nikjer v Sv. Pismu ni zapisano, da ima kateri teh jezikov ali narodov predpravo nad drugim. Sicer so Judje trdili, da so oni »izvoljeni narod«, toda po Odrešenju Kri-

stusovem ni več niti »izvoljenega naroda«, niti »izvoljenih narodov«. Bog, kakor so si ga predstavljali Judje, je stal vedno na strani »svojega ljudstva«. Kakor n. pr. danes govorijo Nemci o »svojem Bogu« — mi pa — ki smatramo Boga za Očeta vseh narodov in si ne moremo misliti, da bi bil Bogu en narod bolj drag od drugega, ker smo vsi njegovi otroci — ne moremo verovati v »več bogov«. Mi verujemo v enega Boga, ki je vsem enako pravičen. In ker ne najdemo v Sv. Pismu nikjer zapisano, da bi bil Bog kdaj rekel starim Germanom, da naj vladajo nad Slovani — zato nemško gospodstvo nad nami ni od Boga in ni po božji volji. Kar ni na podlagi božjega zakona in pravice, je krivično in brezbožno.

Cerkveni knez — varuh božjega zakona na zemlji — mora biti torej proti krivicam, ki jih vrši en narod nad drugimi.

In ker nikjer ne čitamo, da je Bog ustvaril Koroško in je pri tem rekel: »tu bodo živeli Slovenci in Nemci in Nemcem bom dal pravico, da bodo Slovence zatirali in potlačili« — sklepamo iz tega, da Vaša Prezvzišenost nima nikjer dokazov, da je to, kar se godi na Koroškem, pravi in po božji volji.

3. Ako že v Starem Zakonu ne najdemo dokazov, da bi bil Bog kdaj določil, da naj en narod uničuje drugega — kakor veste, se je sam zavzel za Izraelce v Egiptu, kjer so bili zatirani — imamo tem manj dokazov v Novem zakonu, ki ima za nas kristjane in za Vas, kot za Višjega duhovnega pastirja, glavno vevlavo.

Kristus sam je izšel iz nesrečnega podjarmljenega naroda in mu je v najtežjih dneh prinesel uthe in ljubezni. Ljubil je vse ljudi, odrešil je ves svet, in je rekel apostolom, da naj uče vse narode. Binkoštni čudeži — po katerih so apostoli naenkrat govorili po več jezikov, se, žal, več ne ponavljajo, ker bi tako Vaša prevzišenost imela priliko znati tudi slovenski jezik. Toda kar se je včasih godilo po čudežih, to se godi dandanes po našem lastnem trudu. Jezikov se je pač treba učiti tistim, ki jih potrebujejo. Ako že Stari Zakon v Zapo-

vedih obsoja vsako nasilje: n. pr. Ne ubijaj. Ne želi svojega bližnjega blaga itd. — zapoveduje Novi Zakon predvsem ljubezen in pravico vsakemu. N. pr.: »Cesar nočeš, da bi ti drugi storili, tudi ti nikomur ne stori« — »Ljubite se med seboj itd. (Vaša Prezvzišenost zna evangelij bolje nego jaz, zato ne bom navajal drugih lepih izrekov, ki dokazujejo, da krščanstvo odklanja vsako nasilje človeka nad človekom!)

Ker pa je katoliška cerkev po lastnem naku prava varuhinja krščanstva, mora ona storiti isto in bi se nesmel postaviti na stran nasilnikov in mogočnejšev, ampak na stran zatiranih in preganjanih. Torej bi bila resna in lepa Vaša dolžnost zavzeti se za koroške Slovence in jih braniti pred nasiljem.

4. Seveda — pravite — je kočljivo vprašanje, ali naj se duhovnik bori za svoj narod. V tem oziru so Vam gospodje duhovniki podali nekaj važnih razlogov, ki so v interesu vere. Ni dvoma, da sme in celo mora duhovnik stati vedno na strani resnice in pravice in da je njegova dolžnost skrbeti za večni blagor svojega naroda. Ker pa nemščina za večno izveličanje ni potrebna in ker Bog ne mara, da bi en narod vladal nad drugim — je slovenski duhovnik upravičen, delovati za svobodo svojega naroda, ker vidi v tem spopolnjenje, ki je namen vere.

5. Pa poročate: toda oblast! Vsaka oblast je od Boga in po cerkvenih naukih jo je treba slušati.

Dobro. Prezvzišeni! Odkod smo pa mi? Ali mi nismo od Boga? Ako je oblast od Boga zato, da vlada, pa gotovo ni od Boga zato, da krivično vlada, ker Bog sovraži krivico. Mi smo kot narod Bogu vsaj tako dragi, ker smo dober in veren narod — kot ona oblast, katere vernost je tudi Vam dobro znana. In če je pravica oblasti, da vlada, je njena enaka dolžnost, da vlada po zakonu in po pravici. Le taka oblast je res po božji volji. Ako je naša dolžnost poslušati, pa je naša božja pravica, da smo ljudje in da se z nami postopa kot z bitii, ki so

ške kulture. In »vaša gnada« je danes popolnoma pozabljena, dočim odgovora z »blagorodjem«, ki se nahaja v spisih enega mlajših pisateljev, naš narod sploh nikdar poznal ni. Res pa je, da po krivdi Nemcev dandanes marsikaka gnada kruha strada.

Poleg ponižujočih dokazov uglaženosti smo se navzeli od Nemcev tudi dokaj — recimo — neokusne navlake. Sem spadajo vzkliki, s katerimi se obkladamo z ljudmi, ki jih srečavamo, ali se po daljši dobi zopet z njimi sestajamo. Kako bi o takih prilikah imelo biti, nam pove srbska narodna pesem:

»Ruke šire, u lica se ljube,

Za junačko pitaju se zdravlje.«

A mi? »Klanjamo se!« ali celo delamo »svoje poklone«. »Čast imamo« ali »čast nam je«. Tudi v češčino se je zavlekla ona čisto neslovanska »ma ucta«. Koliko lepše je to pri Rusih, katerih v tem oziru ni dosegla nemška kultura. »Zdravstvuj« in »zdravstvujtel« naj srečate kogarkoli in »do svidanija!« naj se ločujete od kogarkoli. Kako lepo se še posebej glasi ogovarjanje z imenom in »otečestvom«. Zdravstvuj, Petr Mihajlovič! Zdravstvuj, Tatjana Ivanovna! Tudi na Češkem izpodriva lepi sokolski »na zdar!« nemško »ucto«. Naj bi jo izpodrinil tudi med nami!

In kako smešni smo po nemških pravilih uglaženosti proti nežnemu spolu. Vsaka ženska, da se le po gosposko našari, nam je »milostiva gospa« ter jej »ljubimo roke«.

Od kod to? Nemci so odgajali posle, da so gospodinjo v znamenje svoje odvisnosti od nje ogovarjali z »milostljivo gospo«. Tudi roke so jej morali o vsaki primerni in nepriemni priliki poljubovati, da se na ta način bolje pokaže velika družabna razlika med posli in gospodinjo.

Od tega poljubovanja se je prešlo ponekod k ustnemu »kistehontanju«, katero je bilo v polpreteklem času v Ljubljani še splošno udomačeno, katero pa tudi dandanes ni še popolnoma izginilo. Če se je pa ponekod uvedla slovenska oblika, ni stvar seveda nič manje nemška ostala. Po nekaterih nemškutarskih rodbinah pa je vpeljana ponižujoča navađa, da mora slovenska služkinja nemški gospej resnično poljubovati roko. Zjutraj, ko vstane, zvečer, predno gre spat, pred obedom, pred večerjo, da, vselej, kadar iz njenih rok prejme košček kruha. Gabilo se mi je, ko sem imel priliko opazovati to ošabnost med nami razpasle se tuje gospode.

Nemško izobraženstvo je sprejelo družabne oblike za občevanje z ženskim spolom od poslov in ravno to je posredovalo tudi nam, ki smo se tako radi slepo opičili po njem. Dasi našemu bistvu tuje — in morebiti ravno zato! — razpasle so se te nelepe oblike po Slovenskem tako jako, da se nam zde samo po sebi umljive. Saj je res v naravi stvari, da sem od ženstva uljudnejši. A je - li Francoz, ki najveljavnejše gospe ne ogovori drugače ko z »madame!«, je - li Italijan, ki ima za žensko samo ogovor »signora!« zato manje vljuden od Nemca? Saj je ravno o Francozih znano, da so najvljudnejši narod sveta. Spoštovanje in srčno nagnenje privede časih moškega do tega, da poljubi ženski roko. Naravno se nam kaj takega zdi; kakor se nam zdi naravno — in rekel bi: skoro samo po sebi umevno — ako decalubi roke svojima roditeljema. A papagajsko blebetanje o »poljubljanju roke«, torej neko poljubljanje od daleč, ni le smešno, temveč tudi skrajno neokusno.

Vsi, katerim je kaj do zdravega okusa, otresimo se poslej dosledno grajanih razvad!

Gospa naj nam bode gospa in nič drugega; roko pa jej poljubljam le v onih izrednih slučajih, kadar nam to vleva srce. Vsaka v resnici izobrazena ženska se s tem zadovolji, če se pa kateri povesi nos, bodi nam dokazano, da njena izobrazba ne sega daleč.

Tudi drugih nedemokratskih navad je polna naša družabna olika. Svoje dni je ministrski predsednik von Körber z eno potezo peresa odpravil vse one smešne nabreklosti, katerih je mrgolelo po uradnih spisih. »Slavni«, »visoki«, »slavnoisti« in »visokoisti« so izginili čez noč iz uradnih spisov in glejte: upravna zgradba se zato ni podrli.

Bi - li mi ne mogli odpraviti nepotrebnih in časih skrajno smešnih nabreklosti iz svojega dopisovanja? »Gospod« bodi ogovor, kateri gre vsakomur in s katerim se zadovoljuj vsakdo, kakor je to ondi, kjer vladajo resnično demokratske razmere. »Monsieur le ministre« pravi Francoz, »gospodin minister« Srb; a mi moramo imeti »prevzvišene« ali celo — da je stvar še nekoliko zabreklejša »visokoprevzhoditeljnega«. Pa ne le to. V naših pismih kar mrgoli »blagorodnih« »veleblagorodnih«, »visokorodnih«. Modra glava je postavila tem oslovitvam krono z »velerodnimi«. Le da se ta krona »velerodno« podaja.

Demokratski duh časa zahteva, da z vso to šaro in spako pomedemo. Težko je res opuščati vkoreninjene navade, a z dobro voljo in trdno namero gre to vendar. Umevamo duha časa in pripravljajmo se že naprej za dobo, ko zavlada pravi demokratizem. Naj nas ne zateče nepripravljenih; nasprotno, prihajajmo mu sami s polnim umevanjem nasproti.

ustvarjena prav tako po božji podobi — kakor »oblast«.

In ker je treba Boga bolj slušati nego ljudi, zato zahtevamo pravice in mislimo, da to ni greh, ampak naša najlepša lastnost, ker nočemo izvršiti samomora, ampak hočemo živeti sebi na čast, Bogu na veselje in svetu v korist.

To so moje misli in če jih natančneje premislite, bo Vaša Prezvzišenost brez dvoma v nji našla popolno opravičenost slovenske duhovščine v sedanjem boju našega naroda.

Junij Brut.

Prav tako kakor sem svobodomiseln mož, ki ne priznava privilegirane vere, prav tako ne morem v državi priznavati privilegirane naroda ali jezika. Nikdar ne bom tega trpel! Vsak tak napor ene narodnosti, da bi z ustavo zagotovila sebi prednost pred drugimi, bom proglašal za aroganco, za predrznost in vedno in vedno se bom izrekal proti njej.

Fr. Lad. Rieger (1848).

Vprašanja in odgovori.

F. S., Grahovo pri Rakeku.

Kaj je storiti ženi, ki dobiva državni vzdrževalni prispevek za svoje vpoklicanih vojakov še vedno le za 4 osebe, za 2 najmlajša otroka pa ji prispevka niso priznali?

I.) Če otroka še nista naznanjena pristojni podporni komisiji.

Če sta oba otroka, kakor pišete, takoj po rojstvu naznanili pri davkarji, kjer Vam izplačujejo podporo, a Vam podpora za njiju ni bila priznana, je mogoče, da je zato niste dobili, ker otrok niste naznanili na pristojnem mestu in podporna komisija o njunem rojstvu sploh ničesar ne ve, ali pa, da jim komisija zato ni priznala podpore, ker so ostali štirje rodbinski člani prejeli že toliko dnevnega prispevka, kolikor je znašal Vaš zadnji dnevni zaslužek pred vpoklicem.

Če ste Vi pred nastopom vojaške službe več zaslužili, kakor kolikor je bila priznala podporna komisija Vašim svojcem podpore z ozirom na zakoniti znesek za vsako osebo takrat, ko so bili še samo štirje, in če ste zaslužili vsaj toliko, kolikor bi znašala poleg tega še podpora za zadnja dva otroka, potem ženi ni treba storiti drugega, kakor da prosijo pri županstvu ali naravnost pri podporni komisiji prispevka tudi za zad. 2 otroka in priloži za oba otroka rojstna izpiska, ki ju dobi zastoj pri župniku.

II.) Če je oče otrok že kot invalid domov odpuščen.

Tudi ako niste več vojak, temveč odpuščeni že domov kot invalid z vsaj 20% zmanjšano sposobnostjo za pridobivanje (kakor pišete, znaša pa Vaša nesposobnost celo 60%), morate dobiti po zakonu podporo tudi za vsakega pozneje rojenega otroka, ki ga naznanite komisiji.

Ni res, kakor mislijo nekateri invalidi, da za novorojene otroke ne smejo prositi več podpore, češ, da morajo biti veseli, da njihove družine podporo sploh še nadalje prejema, akoravno je on že doma, in da bi svojci morda lahko še to odporo izgubili, če bi hoteli imeti še več.

III.) Če svojci že prejema toliko podpore, kolikor je vpoklicanec zaslužil ob času nastopa vojaške službe.

Lahko je pa tudi mogoče, da ste pred vpoklicem Vi le toliko na dan zaslužili, kolikor je šlo po zakonu z ozirom na število oseb podpore Vašim svojcem, katerih je bilo takrat le še četvero, ali pa da ste zaslužili še manj, vsled česar Vam je morda komisija znižala prispevek po § 2. odstavku § 5. starega zakona na tisti znesek, kolikor je znašal Vaš povprečni dnevni zaslužek, in Vam tudi za novorojena otroka ni hotela prispevka zvišati, češ, da prejema Vaši štirje svojci že itak toliko prispevka, kolikor je znašal Vaš zaslužek ob času vpoklica.

V tem slučaju pa takoj napravite novo prošnjo na podporno komisijo in zahtevajte,

da Vam komisija prizna podporo tudi za zadnja dva otroka; v prošnji izrečno povdajte, da bi Vi, če ne bi bili v vojaški službi ali vsled vojaške službe invalid z zmanjšano sposobnostjo za delo, takrat, ko sta bila otroka rojena, vsakokrat vsaj za toliko več kakor pred vpoklicem zaslužili, kolikor bi znašal po zakonu prispevek za otroka.*

Če komisije zavračajo prošnje za zvišanje podpore z ufemeljitvijo, da svojci že itak prejema toliko podpore, kolikor je znašal ob času vpoklica vpoklicančev zaslužek, take odločbe niso pravilne. Paragraf 5 starega zakona pravi namreč le, da skupni znesek prispevkov, priznanih vpoklicančevim svojcem, ne sme presegati ovprečnega dnevnega zaslužka vpoklicančevega; nikjer pa v zakonu ni rečeno, da skupna podpora, tudi če bi jo bilo treba pozneje n. pr. radi večjega števila oseb ali po kakem novem zakonu zvišati, ne sme znašati več, kakor je znašal vpoklicančev zaslužek neposredno pred vpoklicem. Popolnoma v smislu zakona je, če ga razlagamo tako, da le vsakokratna podpora ne sme presegati vsakokratnega zaslužka vpoklicančevega.

Če ima torej komisija odločiti o prošnji, na podlagi katere bi bilo treba zvišati podporo n. pr. šele čez dve leti po vpoklicu, mora vzeti za podlago vsekakor zaslužek, ki bi ga imel vpoklicanec v tem času, če ne bi bil pri vojakih, ne pa zaslužka, ki ga je imel pred dvema letoma, šaj je splošno znano, da je vsakdo dve leti po vojni zaslužil že mnogo več kakor, ob začetku vojne, tako da je jasno, da vpoklicanec, kateremu se je n. pr. čez dve leti še en otrok rodil, čez dve leti ne bi imel le še za enega otroka več skrbeti, temveč bi tudi že mnogo več služil, tako da bi otroka tudi lahko preživljal, dočim ga njegovi svojci ne morejo, če naj dobivajo sedaj ravnotako kot prej le toliko podpore, kolikor je vpoklicanec pred dvema letoma zaslužil.

Zato je naročilo c. kr. domobransko ministrstvo podpornim komisijam izrečno, da se morajo ozirati pri prošnjah za zvišanje podpore na vsakokratni zaslužek, ki bi ga imel vpoklicanec v tistem času, za katerega prihaja zvišanje v pošte. Seveda se marsikatera komisija za ta ukaz ni brigala, pa tudi marsikdo je mislil, da res ni mogoče dobiti več podpore, kakor je vpoklicanec zaslužil pred nastopom vojaške službe.

Kdor je torej dobival podporo, skraćeno na višino vpoklicančevega zaslužka ob času vpoklica, ali pa mu je komisija pozneje ni hotela zvišati na znesek, ki bi odgovarjal poznejšemu vpoklicančevemu zaslužku, poznejšemu številu oseb ali znesku podpore, zvišane po kakem poznejšem zakonu, naj napravi prošnjo za zvišanje podpore za ves čas za nazaj, odkar bi imel vpoklicanec višji zaslužek. Če ne gre za stanove ali poklice, o katerih je splošno znano, za koliko so se jim dohodki zvišali, je dobro priložiti potrdilo zadnjega vpoklicančevega službodajalca, kolikokrat in na kateri znesek bi bil vpoklicanec

* Na Kranjskem na deželi je znašal prispevek za otroka pod osmimi leti, kateremu, oziroma katerega staršem ni bilo treba plačevati stanarine, po 35 v na dan t. j. polovico toliko kot za odrasle (po 70 v); če je bilo treba plačevati stanarino, pa najprej po 52 in pol v, t. j. polovico toliko kot za odrasle (1 K 05 v), od 13. maja 1916 nadalje, če v družini ni prejelo že več kakor trije osebe celotnega prispevka za odrasle (po 1 K 05 v), tri četrtine prispevka za odrasle, t. j. po 78 $\frac{1}{2}$ v na dan, drugače pa le polovico prispevka za odrasle, t. j. po 52 $\frac{1}{2}$ v, in od 1. aprila 1917 ravno toliko kot za odrasle t. j. po 1 K 05 v na dan. Od 1. avgusta 1917 znaša prispevek brez razlike, ali je treba stanarino plačevati ali ne, za otroke kakor za odrasle po 1 K 60 v na dan.

cu zvišal zaslužek, če bi bil ves čas še pri njem v službi.

Od 1. avgusta 1917 nadalje, ko je stopil v veljavo novi zakon, pa znaša prispevek za vsako osebo, ki je živela z vpoklicancem neposredno pred vpoklicem v skupnem gospodarstvu, brez ozira na višino vpoklicančevega zaslužka, pri Vas po 1 K 60 v na dan. Če komisija že ve, da imate še dva otroka, mora po novem zakonu od 1. avgusta 1917 nadalje Vašo podporo povišati na novi znesek za šest oseb, t. j. na 9 K 60 v na dan, in sicer uradno sama od sebe, ne da bi Vi še posebej za to prosili; če ji pa o rojstvu otrok ni še ničesar znanega, morate preje otroka komisiji naznaniti. Na vsak način pa v obeh slučajih tudi izrečno zahtevajte podporo za zadnja dva otroka za vsakega od dneva njegovega rojstva nadalje.

Narodi imajo vselej le toliko svobode, kolikor si je znajo s svojo omiko in materialno močjo pridobiti in ohraniti.

Fr. Lad. Rieger (1884).

Politične vesti.

== Ustavna reforma v prid Nemcem? Z Dunaja poročajo, da je načrt za ustavno reformo za vso državo pokopan ter da bo že v kratkem samo za Češko razglašena delna rešitev v smislu nemškega programa. Vlada hoče narodnostna vprašanja rešiti brez sporazuma s prizadetimi narodi. Reformiralo se bo na severu v prid Nemcem, na jugu pa naj ostane vse pri starem, seveda tudi le v prid Nemcem. Jugoslovani in Čehi vlada še vpraša, so li zadovoljni. Ukrotiti treba Čehi! Toda vprašanje je, ali bo to držalo? Čehi in Jugoslovani sprejemajo tudi ta boj v zvesti slogi; boj se ne dobojuje na čast vlade. Ali se sestane državni zbor dne 7. maja, je zopet negotovo. Vse, kar se godi danes v državi, pa je voda na mlin — anntate.

== Državni zbor odgojen. Za 30. aprila sklicana seja državnega zbora je bila na zahtevo nemških strank odgojena na 7. maj. Krščanski nemški socijanci so se uprli revolucionarnemu nastopu nemških radikalnih strank proti državi in vladi, toda mislijo kot realni politiki na drug način priti do uspeha. Ukrotiti Čehi in Jugoslovane, nato pa v Avstriji uvesti odločno nemško politiko z germaniziranjem, državnim nemškim jezikom in drugim, hočejo Weisskirchnerci s tem, da bi se ustanovila v parlamentu nova večina, ki bi izločila vsa narodnopolitična vprašanja ter se omejila zgolj na finančni in gospodarski program. V tej večini naj bi bile nemške meščanske stranke, Ukrajinci in Poljaki. Radovedni smo, kako se bodo vedli naši slovanski bratje. A bojimo se prav nič, ker vemo, da ta zveza ne vzdrži skupaj niti cel mesec.

== Ubožna hiša za politične nemške starčke, kakor je posl. dr. Tavčar izvrstno označil gosposko zbornico, se je minoli teden poskusila upreti sistemu, ki ji plačuje streho, hrano in nakazuje miloščino. Nahujskal je te onemogle državne ubožce knez Fürstenberg, podpredsednik gosposke zbornice, intimni prijatelj Viljema II. Nalašč zato se je pripeljal iz nemškega glavnega stana, da pove tovarišem, kako hudo je prizadeta nemško-avstrijska zveza, nemška notranja in zunanja politika, ker je cesar odslovil Czrnina. In politični starčki v državni ubožnici so se razburili. Brez poguma so, kri jim je že zvedenela, a korajšni so se vselej delali, ko so videli, da imajo v nemških strankah državne zbora močno oporo. Zahtevali so torej jamstev, da »neodgovorni faktor« ne bo delal več politike na svojo pest, nego se bo držal strogo ustavne poti, to se pravi, niti sam cesar ne bi smel več delovati za mir; vsa avstrijska politika se naj drži v bodoče jasno in odločno berlinskega kurza, iz Berlina mora naša vlada sprejemati navodila. Slovane pa je treba pritihniti k tlom, sicer ... sicer ...! Vse avstrijsko nemštvo je grozilo, žugalo s pestmi, češ, nemške potrebnosti je konec. Toda cesar je izrazil svoji vladi zaupanje, desničarji v gosposki zbornici so pustili levičarje na cedilu in jih zaradi puntanja še obsodili, krščanski socijanci v državnem

zboru pa so izjavili: »Mi ostanemo zvesti cesarju in državi, kakor smo bili ter se ne gremo igrati puntarje!« Ker so vrhu tega še Čehi in Jugoslovani zafrknili nemško zvestobo na odpoved ter se norčevali iz nemškega patriotizma, ki se punta proti najvišjemu mestu, je političnim starčkom v državni ubožnici že v par dneh padlo srce v hlače. Revolucija se je mahoma razkadila, ker so ubožčki videli, da se jih nihče ne boji, da jih nima nihče za resne in da je najkoristnejše, če molče. Pokazalo pa se je zdaj iznova, da je najpametnejše, državno ubožnico razpustiti, ker je tukaj le še, da dela zgago in nepotrebnost stroške državi.

— **Nemci kot veleizdajalci!** »Res, svet je prava blaznica!« poje revček Andrejček. In poje istino. Še ni mesec dni, odkar je grof Czernin opsoval Čeha in prikrito tudi Jugoslovane, da so veleizdajalci, še ni minilo štirinajst dni, odkar je bučalo po vsem nemškem časniškem gozdu ter so šumeli vsi nemški listi, kakšni veleizdajniki smo Čehi in Jugoslovani, in že se je postavila velika večina nemških strank v državnem zboru in gosposki zbornici na stališče: »Za Avstrijo se naj briga vlada, mi se brigajmo le zase!« Nedeljski dunajski listi poročajo o sklepih nemških političnih društev, ki pravijo, da popolnoma premene svoje razmerje napram vladi in državi! Nemško - nacionalno društvo za Avstrijo, Nemško ljudsko društvo za Koroško in Nemško ljudsko društvo v Libercu na Češkem so sklenila resolucije, ki so vse prej kot lojalne in patrijotične, saj groze naravnost z buno proti vladi. V Gradcu je cela vrsta nemških društev sklenila resolucijo, kako obžaluje odstop Czerninova, ki je bil najmočnejša vez z Nemčijo ter ugovarja, da bi »neodgovorni krogi« (kdo je to, menda vsakdo razume), posezali tako usodno v razvoj avstrijske nemške politike. Sklepi so tako revolucionarni in navzgor tako impertinentno žaljivi, da jih je cenzura — ki je Nemcem vedno do skrajnosti prizanesljiva — prepovedala objaviti. Obenem je državno pravnikištvo v tej zadevi uvedlo objektivno kazenskosodno postopanje po § 63 kaz. zak., ki govori o razžaljenju Veličanstva! Pomislite, ljudje božji, tako naglo se podre nemška lojalnost, tako naglo popokajo obročji nemškega patriotizma! In to vse edinole zato, ker je cesar odslovil blebetavega Czernina, ki je bil sluga Viljema II., namesto da bi bil avstrijski minister.

— **Nemcem se že blede.** Nemško ljudsko društvo na Koroškem je sklenilo, da je treba Jugoslovane »vkloniti ali pa streti«. Ali naj se v to svrhu uporabi novi nemški top ali pa naj se Jugoslovani morda poduše s strupenimi plini, tega koroški prismojeni renegati niso povedali. Češki Nemci, ki tako hrume proti združitvi čeških in jugoslovanskih dežel, pa zahtevajo zase, da naj se Češka razkosa in razbije. Nemci naj dobe na Češkem lastno, v administrativnem in narodnem oziru povsem samostojno ozemlje. Nemcem na Češkem naj se da vsa svoboda, nasprotno pa naj se Jugoslovanom in Čehom menda vzame še zadnja mrvica državljan-skih pravic. Zahtevajo namreč, naj se jim svoboda tiska še bolj omeji, naj se društvena in zborovalna pravica še huje prikrajša, a državne uradnike in duhovnike, ki so podpisali češko in jugoslovansko deklaracijo, naj se kazensko zasleduje. Seveda, vse naj zapre in v luknjo vtakne se! Tako razumejo pač Nemci že od nekdaj svobodo zase in tako za druge! Tako razumejo Nemci kulturo, napredek, demokrazizem. Nemški poslanci iz naših dežel so popolnoma potrli zaradi mogočnega jugoslovanskega gibanja. Potrli so do blaznosti. Na vseh svojih shodih zatrjujejo, da jim more le še vlada z orožniki, ječami in vislicami pomagati proti velikanski sili jugoslovanske misli. Tako je blo vedno: Nemec misli, da je pravica le zanj na svetu; pravica Jugoslovancem je po nemškem prepričanju obenem krivica za Nemce. Če je Jugoslovancem sit, se čuti Nemec zmeraj lačnega; če bi bil Jugoslovancem svoboden, bi se čutil Nemec tako zatiranega! Kako je mogoče resno pogajati se s takimi ljudmi? Ali ni najbolje za državo, da se ločimo kakor voda in olje? — Če zahtevamo zase pravičnost, smo Nemcem veleizdajniki, če zahtevamo zase svobodo, smo Nemcem drzni rovarji in puntarji, če zmagamo kje s slo-

vensko večino, zatiramo Nemce; če je kam imenovan velesposoben slovenski uradnik, se je zgodila Nemcem zopet grozna krivica. Nemci se imenujejo »ustavoverne« ali »državi zveste«, a niso ne eno, ne drugo. Pozna jo le sebe, svojo korist, svojo moč, vse drugo — ustava ali država — jim ni nič ali kvečjemu krinka. »Pražki Tagblatt« je te dni odkritosrečno povedal nemško stališče: »Nemci hočejo zdaj slišati odločni da ali odločni ne, drugače se razmislijo, ostati državi zvesta stranka.« Taka grožnja z zvestobo na odpoved je za Nemce dovoljena. Niti konfiscirana ni bila! Za nas bi bila bržčas usodna: zgrabili bi nas za vrat in vlekli na vislice. In mi naj bomo še — navdušeni?!

— **Nemško vandalstvo.** Mariborski obč. svet, v katerem tvorijo večino slovenski odpadniki in narodni izdajalci, so sklenili resolucijo, s katero se zahvaljujejo grofu Czerninu, da je skušal oblatiti Čeha in Jugoslovane. Obenem hujskajo proti Slovincem, češ, »danes rujejo, notranji Masaryki na Spod. Štajerskem in ščuvajo doslej cesarju zvesto prebivalstvo«. Mi nočemo biti več sužnji Nemcev ter odklanjamo nemški državni jezik, zahtevamo pa narodno enakopravnost in svobodo: zato lažejo mariborski renegati, da hujskamo cesarju zvesto ljudstvo! Naši fantje imajo z Nemci enake dolžnosti na fronti, zato pa zahtevamo zanje enake pravice za fronto v miru; naši podpisi vojnih posojil so državi ljubi in dobrodošli, a država naj bi nam ne smela dati enakopravnosti v šolah, v uradih in na železnica! Naš kmet, naš trgovec in obrtnik plačujejo iste davke in doklade, kakor Nemec in Madžar. A vendar naj bi Slovenci ne imeli istih pravic, ki jih imajo Nemci in Madžari? Naši uradniki delajo isto in še več kot njih nemški in madžarski tovariši, a vzlic temu naj bi bili slovenski uradniki manj vredni? To ni pravica, to je v nebo kričeča privica, ki jo spoznava vsakdo, le Nemec in Madžar je nočeta priznati. Zato pa zahtevamo svobodno, samolastno državo, v kateri bomo sami svoji gospodarji, mi sami in naši cesarji. A zato nas Nemci, Madžari in razni ogabni renegati zmerjajo z veleizdajalci. Mariborski vandali pozivljajo nemške poslance, naj »vsako vlado, ki trpi gonjo notranjih Masarykov (to smo Slovenci, ki smo za majniško deklaracijo!), najstrožje pobija-jo, zahtevajo odstranitev jugoslovanskega ministra dr. Žolgerja in se zavzemajo za uvedbo nemške Staatsprache ter za uresničenje velikonočnega (vsenemškega) programa.« — Kakor je videti, tem nadutim nemškim norcem ne pomaga nobena beseda več, ker tišče vedno isto. S temi podivjanimi surovinami je vsako pogajanje nemogoče. Za pametne razloge niso pristopni. Nasprotno, vedno divjiši postajajo. Dne 14. aprila so šoštanjski nemčurji po naukih Czerninovih in po vzgledu mariborskih renegatov napadli iz Celja prihajajoči večerni vlak. Vrgli so v vlak več kamnov, razbili šipe, ranili nekaj oseb in težko poškodovali neko gospodično. Taki so sadovi Czerninovega hujskanja! V vlaklu so bili Masaryki — Slovenci, zato so se znesli nad njim šoštanjski renegati ter so s tem dokazali visoko nemško omiko. Če kaj, dokazujejo mariborski in šoštanjski nemčurji, da je v izvršitvi naše deklaracije naša edina rešitev. Proč od nemškega vandalstva!

— **»Zmajevno seme«.** Kako se na Koroškem dela proti deklaraciji, priča naslednji slučaj: Premožna posestnica nemškutarka je izvedela, da so se nekatere njene najemnice podpisale za deklaracijo. Takoj je letela nadnje in jih nadržala, da morajo iz njenih stanovanj. Naj gredo na — Srbsko, saj tja spadajo, ker so podpisale deklaracijo, jim je rekla. Ko jo je neka druga ženska mirila in prosila, naj ubogih najemniških družin vendar ne goni iz hiš v teh hudih časih, ji je rekla: »Ti si ravno taka Srbinja!« Nekateri nemški koroški listi neprestano pišejo o zmajevem semenu vseslovanskega hujskanja, »Drachensaat der panslavistischen Verhetzung«. Tu naj si ogledajo sadove svoje ga dolgoletnega hujskanja! Tu naj pogledajo, kake sadove rodi zmajevno seme, ki ga sejejo Nemci leta in leta v srca dobrega koroškega ljudstva! Vsako, še tako nedolžno slovensko prireditelstvo so razkričali za srbofilno, za srbsko, za nepatrijotično, za veleizdajalsko. Kdor ni hotel biti nemškutar in izdajalec svojega naroda, so ga razkričali za izdajalca države, kakor da bi bilo

le to avstrijsko in patrijotično, kar je nemško. Držali so se nekrščanskega gesla: Willst du nicht mein Bruder (ali še bolj pravilno: mein Sklave) sein, schlag' ich dir den Schädel ein! Namenoma so rabili in še rabijo pri vsaki priliki ime »Srb«; s tem hočejo ljudi prestrašiti in zbegati in jim vtepti v glavo lažljivo misel, da je vse, kar je slovanskega, že srbsko in izdajalsko, da je patrijotično le nemštvo in nemškutarstvo.

Postali smo polnoletni, podpisi za deklaracijo to dokazujejo. Svojo državo pod habsburško krono hočemo imeti in vse »lintvernovo seme« vsenemškega in nemškutarskega hujskanja, poneumnevanja in strahovanja ne bo nič izdalo!

— **Cesaričin brat in naša cenzura.** »Marburger Zeitung«, hudo lojalen, hudo patrijotičen list, ki laja na češke in jugoslovanske »veleizdajice« zaradi deklaracije kakor pobesnel pes, je dne 20. aprila prinesel poročilo, da je cesaričin brat, princ Sikst Parmski dobil od francoskega predsednika Poincaréja francoski vojni križec. »Marburger Zeitung« zaključuje: »Vojni križec daje Francija najhlabrejšim vojakom. Vojuje se torej proti nam!« Vsakdo lahko razume, proti komu je naperjen ta napad, samo mariborski cenzor ne. — Mi pa opozarjamo »Resnico« na to vest. Morda nam pove, kakšne antantske redove so dobili Trumbiči, Masarik, Vošnjaki i. dr.? »Resnica« namreč vse to vé, saj ima zveze preko Švice; mi pa smo priklenjeni na Ljubljano.

— **Zoper »Karlov teden«.** Nemški trg Fürstenfeld na Srednjem Štajerskem je sklenil, da ne priredi »Karlovega tedna«, nego da bodo rajši pobirali za nemški bojni društvi »Südmark« in »Schulvereine«. Mariborska »Straža« piše: »Dokazov in suhih dejstev, ki govorijo, da se je med Nemci pojavila močna in vedno bolj naraščajoča struja, ki zavzema zoper državo, zoper Habsburžane in zoper našega cesarja stališče, ki ga ne more odobravati noben Avstrijec, je dovolj in množe se vsak dan.« Dalje piše: »Med Nemci prihaja na površje močna struja, ki zavzema zoper državo in njenega vladarja stališče, ki ga Slovenci nikdar niso zavzemali. Sedaj smatrajo, da je ugoden trenotek, da javno odkrijejo svoje srce za — Hohenzollernce. Neprestano so iskali vzroka za nastop proti Habsburžanom. In sedanji politični položaj smatrajo za primeren, da dajo duška svoji ljubezni in srčnemu nagnenju za pruske Hohenzollernce.« In ta sodrga si upa Jugoslovancem kaj očitati zato, ker so za majniško deklaracijo?!

Poudarjam, da je v vsem političnem življenju le dvoje glavnih strank: stranka poštenih in pametnih in stranka nepoštenih in neumnih... Prva stranka je poštena in pravična, hoče svobode in enakopravnosti, javnosti in pravice, druga stranka pa ima rajše nasilje, despotijo, sužnost in tajne spletkke. Prva stranka se drži pravila: česar nečeš sam trpeti, ne delaj drugim, — druga despotška stranka pa pravi: kradl drugim in grabi sam zase!

K. Havičček.

Program

Jugoslovanske demokratske stranke. (J. D. S.)

(Predlog pripravljalnega odbora.)

I. Splošna politična načela.

1. Narodnost in nje pojmovanje.

J. D. S. je narodna stranka. V naši narodnosti vidimo poleg skupnosti jezika, skupnost kulturnih in socialnih posebnosti, ki jih je ustvarilo ljudstvo tekom stoletij. Te posebnosti jamčijo našemu narodu pravni in gnotni obstoj, zato zahtevamo, da se vpoštevajo in goje. Narodnost nam je živa tvorna sila, ki se mora uveljavljati v vsem javnem in zasebnem življenju: v rodbini, v šolstvu, v skupni družabni vzgoji, v znanosti, umetnosti, slovstvu, pri izvajanju politike, v javni upravi, v pravnih in socialnih uredbah.

2. Enakopravnost in svoboda državljanov.

J. D. S. je demokratska stranka. Volja ljudstva je merodajni činitelj javnega življenja. Vsi državljani so enakopravni. Ne priznavamo posameznikom, stanovom in napravam nobenih predprav. Pod zunanje enakimi predpogoji naj si vsakdo lahko vstvari človeka vredno življenje. Odklanjamo vsakršno omejitve državljske svobode.

3. Stanovska in razredna nasprotstva ter vsenarodna politika.

Ne utajujemo si nasprotij med stanovi in razredi prebivalstva. Vendar se spričo današnjega stanja naroda ne moremo odločiti za tvorbo političnih strank, ki bi združevale le pripadnike enega stanu in razreda. Naš narod se bori še za svobodo in narodno državo, to je, za pogoje neodvisnega gospodarskega in duševnega napredka. Ogromno njegovo večino tvori kmet in od njegovega prospeha odvisno malomeščanstvo z relativno maloštevilnim industrijskim delavstvom. Med temi stanovi so razredne razlike še malo nerazvite in niso dovolj jake, da bi same po sebi onemogočale enotno politično organizacijo. J. D. S. stoji na stališču, da se more narodna celota uspešno razvijati le, če se enakomerno dvigajo vsi stanovi naroda in zlasti šibki sloji. J. D. S. je proti vsaki politiki, ki bi merila na to, da bi živel en stan na stroške drugih stanov, zlasti pa tudi odklanja izigravanje enega stanu proti drugemu. Le demokratska politika, ki ima pred očmi vse stanove in celoto naroda, more preustrojiti državo ter dvigniti v njej posameznike. J. D. S. stremi za koncentracijo sil in jih hoče izravnati v prid skupnemu smotru.

4. Žensko vprašanje.

Žena bodi možu enakopravna v kulturnem, pravnem, političnem in socialnem oziru.

5. Volilna pravica in plebiscit.

Uvede naj se za moške in ženske splošna, enaka, tajna ter direktna volilna pravica s proporcem v vse zakonodajne, avtonomne in strokovne javne zastope. Ker hočemo, da pride pri volitvah do izraza čista volja ljudstva, zahtevamo sredstva, ki jamčijo za popolno volilno svobodo. — V zadevah, ki so odločilnega pomena za narodno, kulturno, politično, gospodarsko, socialno življenje države, naj odločuje ljudstvo s plebiscitom.

6. Narodna država Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Stoječ na stališču narodnega edinstva S. H. S. ter naslanjajoč se na načelo samoodločbe narodov, zahteva J. D. S. — v zmislu izjav naših jugoslovanskih državnih poslancev — svoje neodvisno, na demokratskih načelih urejeno narodno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov.

II. Uprava.

1. Občina kot temelj.

Temelj državne organizacije bodi avtonomna velika občina, v nje delokrog spadajo javnopravna opravila najnižje inštanice. Dualizem avtonomne in državne uprave mora pasti.

2. Okrožja.

Ravnotako skrbi avtonomna okrožna organizacija na svojem ozemlju za širše naloge javne uprave.

3. Načela v upravnem poslovanju.

Uprava bodi demokratična in enostavna, da more s čim manjšimi stroški vršiti svoje naloge, in tako urejena, da so izključeni pojavi strankarstva in korupcije.

4. Upravno sodstvo.

Vsi sklepi, odločbe in ukrepi upravnih oblasti morajo biti vselej utemeljeni z razlogi. Podvrženi so neodvisnemu upravnemu sodstvu, da se s tem onemogoči vsakršna pristranost, osebnost in korupcija. Upravni činovniki so za svoje poslovanje osebno odgovorni. Z njimi jamči nerazdelno država, oziroma prizadeta javna korporacija.

5. Uradniško in jezikovno vprašanje.

Uradnik bodi politično povsem neodvisen in varovan nasilja in krivičnosti predstojnikov. Samoobsebi umevno spadajo na vsa javna uradniška mesta v našem narodu le njega sinovi. Njegov jezik je izključno uradni jezik.

III. Sodstvo.

Zahtevamo kazensko in civilnopravno zakonodajo, ki naj ustreza socialnim in gospodarskim razmeram današnje dobe. Smrtno kazni je odpraviti. K sodstvu je kar najbolj pritegniti ljudstvo.

IV. Prosveta.

1. Splošna načela.

J. D. S. je za svobodo prepričanja ter za njega svobodno izražanje in uveljavljanje.

V umski zmoglosti posameznikov, v njega strokovni in moralni sposobnosti vidimo temelj in izhodišče vsakega zdravega napredka.

Povzdiga moralne osebnosti v dosego poštenega in energičnega značaja v zasebnem in javnem življenju je bistven del našega programa.

2. J. D. S. in umetnost.

V popolnost kulturnega življenja spada tudi umetnost. Hočemo iskati in uporabljati sredstva, s katerim se povzdigne med narodom smisel za lepoto v vseh strokah umetnosti.

3. Izobrazba in vzgoja v šoli.

Šola izobražuje državljana, da bo duševno in telesno pripravljen za praktično življenje, da bo svoboden po duhu in željan napredka. Vzgoja naj ga v demokratičnem duhu zdrave človečnosti, socialne odgovornosti in narodne zavednosti, ki rodi v posamezniku čut socialne pravičnosti, ljubezen do dela in plemenito samozavest.

4. Brezplačnost šolstva.

J. D. S. zahteva poddržavljenje in brezplačnost vsega šolstva. Nadarjene ljudi, ki so brez sredstev, je treba iz javnih sredstev podpirati tako, da se bodo mogli brez skrbi posvetiti poljubnim študijam.

5. Šolstvo.

Na temelju ljudskim potrebam ustrezajoče praktične in obvezne ljudske šole je zgraditi praktično nadaljevalno, strokovno, kmetijsko, obrtno, umetniško-obrtno in trgovsko šolstvo, ki naj zbudi vse ljudske zmoglosti in ustvari temelj za gospodarsko in umstveno napredovanje.

Srednje in višje šolstvo vseh strok naj ostane vedno v stiku z narodom. Skrbi naj za to, da se širi med ljudstvom vse, kar je dognala znanost. Poglobi naj mu umevanje znanstvenega dela in jači spoštovanje do njega.

6. Ljudska izobrazba.

Osnuje naj se organizacija, vzdrževana iz javnih sredstev, tudi za ljudsko višjo izobrazbo.

Širiti ljudsko izobrazbo s knjižnicami, čitalnicami, izobraževalnimi društvi, predavanji, razstavami in drugimi sredstvi je zlasti dolžnost inteligence. Posebno važnost je pri tem polagati na sodelovanje dijaštva.

7. Verstvo.

Spoštujemo verstvo kot naraven činitelj v človeškem čustvovanju. Isto velja za njega javno udejstvovanje; njega svobodo mora varovati država. Stojimo na stališču verske strpnosti in enakopravnosti vseh verskih naziranj, smo pa zoper vsako strankarsko zlorabljanje verstva. Cerkvene organizacije naj so neodvisne in napram državi povsem enakopravne.

V. Gospodarsko in socialno vprašanje.

1. Uvod.

Jugoslovanska zemlja, ležeča na važnem križišču ob Jadranskem morju, bogata vodnih sil, rud, gozdov in drugih prirodnih zakladov, ima vse predpogoje, da se v njej kot samostojni državi razvije blagostanje. Poklicana je zavzemati odlično mesto tudi v svetovnem gospodarstvu.

2. Gospodarska osamosvojitve.

Narod, ki je gospodarsko odvisen, še ni svoboden, ko je dosegel politično svobodo. Radi tega stremimo na vso moč za tem, da se nam narod in njega država na gospodarskem polju vsestransko osamosvoji; produkcija domačega poljedelstva, domače industrije in obrti naj se nam z izrabo vseh sil, ki jih nudi naša zemlja, dvigne tako visoko, da bomo krili svoje potrebe čim največ sami, popolnoma, pa zlasti vse one, ki so za življenje neobhodno potrebne. Trgovino na domačih tleh in ono, ki pojde preko njih, zaslužek iz vseh vrst transporta, zlasti brodarstva, moramo držati v lastnih rokah.

3. Splošna vodila gospodarskega programa.

Socialno strukturo družbe hočemo izpremeniti pred vsem s tem, da izročamo politično moč v roke širokih mas s popolno demokratizacijo uprave in sodstva. Demokratizem pa tudi ni čist, če imajo enostransko

premoč gospodarsko šibkejši sloji. Stojimo načelno na strani gospodarsko šibkejših in hočemo pospeševati, ustanavljati in podpirati vse vrste strokovnih organizacij ter druge gospodarske samopomožne združitve.

4. Socijalizacija gospodarstva.

Smo za socijalizacijo gospodarstva: Vse gospodarstvo naj se podredi interesu celote (družbe). Veliki obrati, zlasti taki, ki imajo namen zadovoljevati potrebe širokega kroga prebivalstva, naj v čim večji meri preidejo v javne roke (v roke države, okrožja, občine, kakor so pač interesi obsežni), n. pr.: železnice, premogovniki, izraba vodnih sil itd. Posebno pospeševanje gre vsem obratom, ki naj zadovolje pereče potrebe ljudstva (hrano, obleko, obutev itd.). Kjer je oblika zasebnega gospodarstva tudi interesom celote najbolj prikladna (srednje in malo kmetijstvo, kakor tudi obrti), tam naj se z javno pomočjo in z asocijacio (zlasti z združništvom) nudijo tem obratom kapital, stroji in druga pomožna sredstva, da čim najbolj izrabijo ugodnosti večjih obratov. Pri vsem tem se še vedno lahko razvija osebna podjetnost, ki bo rodila nove obrate, za katere združna oblika še ni dovolj gibčna. V zdravem delovanju ne bo zasebnega prizadevanja nič ovirala regulacija, ki si jo nad njim pridržijo družba. Ta naj odpravi vse širokim slojem škodljive izrastke.

5. Strokovne organizacije.

Posebno važnost polaga J. D. S. na stanovske strokovne organizacije, ki so najuspešnejše sredstvo za okrepitev gospodarsko šibkega delavstva, obrtništva in kmetijstva. Strokovno združevanje, ki naj tvori gospodarsko organizacijo posameznih stanov, naj bo po zakonu obvezno, a strokovni pripadniki naj se združujejo ne glede na raznost splošnih političnih nazorov.

Zahtevamo ločitev trgovskih zbornic od obrtnih ter ustanovitev delavskih, kmetijskih svetov in drugih strokovnih javnih zastopstev, kjer naj praktiki in teoretiki tekmujejo v prizadevanju za duševno, socijalno in gospodarsko povzdigo posameznih stanov.

6. Socijalno varstvo ljudstva.

Socijalna zakonodaja naj varuje zdravje ljudstva in naj v ta namen regulira delavnik in delavske pogoje, zakaj noben gospodarski napredek ni trajen, ako rentabiliteta sloni na zlorabi zdrave sile ljudstva. Še posebno varstvo je potrebno za šibkejši: za stare ljudi, za mladostne, za žene. Bolniško, nezgodno in starostno zavarovanje treba posplošiti, a pri tem uvaževati posebne stanovske razmere. Vse vrste zavarovanja (zlasti tudi proti požaru, ujemam, smrti in nezgodam) naj prevzame javna uprava.

7. Gospodarska podjetja in politično strankarstvo.

Gospodarska podjetja naj stoje, kolikor so namenjena splošnim potrebam, izven strankarsko-političnih borb. Zlasti velja to za združništvo, kjer naj bi se s sporazumom strank izločila vsaka strankarska politika in zloraba v strankarske svrhe. Združništvo smatramo za vsenarodno zadevo. Zavzemati se hočemo za njega enotno organizacijo.

8. Kmetijstvo.

Vojna je znova pokazala važnost kmetijskega stanu, ki je zdravo ogroženo zlasti našemu narodu. Vsi stanovi so spoznali, da je intenzivna produkcija na domačih tleh življenske važnosti za ves narod. Dalekosežen je

pomen velikega izvoza poljedelskih pridelkov ter nujnost poljedelske industrije, ki bi — ako bi se pri nas smoteno in temeljito organizirala — najbolj pospeševala kmetijstvo. Treba, da država in javnost storita vse, da se ohrani ta stan na domači zemlji, in sicer zdrav, podjeten in neodvisen. Fidejkomisi naj se odpravijo, razdrobljenost kmetij pa zapreči, da se nam tako varuje zdravo zaokrožena kmetija, ki more moderno izrabljena, nuditi kmetovalcu toliko, da lahko z družino pošteno živi in preskrbi deco.

9. Delavstvo.

Vrednosti nastajajo zlasti iz dela. Krivično je, če gospoduje denar nad delom in človekom, ki dela. Zato zahteva J. D. S., naj bo pri dobičku iz produkcije pravično soudeležen tudi delavec.

Zahtevamo od zakonodaje, da ravno tako, kakor druge stanove, čuva in brani tudi delavca kapitalističnega izkoriščanja ter tudi temu stanu omogoči se dvigniti socijalno in gospodarsko. Delavno razmerje ne sme biti samo urejeno z enostavno pogodbo, marveč mora biti radi ekonomske šibkosti delavca napram delodajalcu v pretežni meri podvrženo zakonitemu varstvu in javnemu vplivu: Zahtevamo splošno socijalno zakonodajo, ki bo v prid delavcu v vseh vrstah obratov, v prid njegovemu zavarovanju zoper bolezen, v prid zavarovanju za slučaj materinstva, proti nezgodam, za invaliditeto, za starost in brezposelnost. Za obrate, kjer si stojita nasproti kapital in delavstvo, zahtevamo kolektivno pogodbo z obveznim tarifom in razsodiščem. V tem razsodišču naj bodo enakomerno zastopani delavci in delodajalci, predseduje pa naj mu od postavodajne skupščine imenovan funkcionar. To razsodišče je stalno. Rešuje vse spore. Zlasti je poklicano v zvezi z razsodišči iste stroke regulirati delavno dobo. Na podlagi izjave večakov in z ozirom na splošne zdravstvene razmere okoliša in posebne razmere obrata se določijo taka delavna doba, dopusti in počitki, da more povprečni delavec izhajati, ne da bi preko normalne obrabe trpelo njegovo zdravje. Priznavamo za upravičeno zahtevo industrijskih delavcev po splošni uvedbi največ 8urni delavnik. V okviru zakonitih posebnih varstev naj se analogno posebej uredi delavna doba žensk, starcev, mlajših ljudi in rekonvalescentov.

Priznavamo, da je v gospodarskih vprašanjih, ki so za delavstvo življenskega pomena, in v bojih za demokratične politične pravice solidarno postopanje tega razreda potrebno. Priznavamo njega pravico, da so proti početju kapitalističnih moči in vlad, v kolikor ti delujejo od države do države, od naroda do naroda, od stroke do stroke, v enakem razmerju organizirani tudi delojemalci.

10. Obrtništvo.

Delitev dela je nujna, a delo vseh stanov je enako potrebno za celoto. To velja zlasti tudi za obrtni stan, ki si je kljub rastočemu kapitalizmu obdržal znaten del svojega prejšnjega stališča. V obrti se vežba in udejstvuje tudi individualna nadarjenost za stroko in podjetnost. Obrtni stan je treba držati in sicer ga hosta podpirati njegova samopomoč in smotrna zakonodaja, da se napram velekapitalu ne le vzdrži, temveč da se priuči nadomestiti z individualno sposobnostjo prednosti v tekmovalstvu, ki jih ima veleobrta. Zato posvečamo posebno pozornost proizvodnijskemu združništvu obrtnikov. Samostojnim, avtonomnim prisilnim organizacijam zadrug naj se prizna tudi pravica za izvrševanje sklepov.

11. Industrija.

J. D. S. hoče podpirati razvoj narodne industrije kot bogat vir blagostanja v narodu.

Posebej je treba pospeševati vse panoge industrije (čipkarstvo, pletarstvo, žbljarstvo, obrt lesnih izdelkov, lončarjev, pečarjev, sitarjev, ščetarjev, slamopletcev itd.), ki prinaša ob izrabi modernih sredstev — ako se nudi tem strokam strokoven pouk in potrebno materialno pomoč — izdatno in stalno podporo, zlasti našemu gospodarsko šibkemu človeku.

12. Trgovina.

Z narodnega in gospodarskega stališča nam je treba solidne in podjetne domače trgovine, ki posreduje v prostem prometu stoječe blago v donatci in prekomerni trgovini.

Birokratične gospodarske centrale so se izkazale še kot nezrele za izravnavo interesov med konsumentom in producentom. Potrebno je javno nadzorstvo zoper zlorabe na tem polju. Če javna zastopstva začno v prid prebivalstvu s trgovskimi akcijami, naj sodeluje pri njih prosti trgovec in naj se uporabljajo njegove izkušnje; to bo v interesu javnih zastopstev in prostega trgovskega stanu.

Manjše trgovstvo, ki se zadovoljuje z meščanskim dobičkom — zlasti na kmetih, kjer se bavi tudi z drugim delom, je trgovina nedvomno cenejša nego je režija in riziko združne oblike konsumenta — je treba z organizacijo čuvati navzgor proti kapitalistični premoči. To manjše trgovstvo lahko nastopa roko v roki s kmetijskim združništvom in mu daje na razpolago svoje znanje, delo in svoje zveze.

VI. Skrb za zdravje naroda.

Negovanje ljudskega zdravja je važna zahteva J. D. S. Posvečati hočemo ljudskemu zdravju tem večjo pažnjo, ker nam je v tem oziru povzročila dolgotrajna vojna še posebno škodo. Potrebne so reforme v zakonih (obrotni red, stavbeni red, mladinski zakon itd.) in socijalne naprave, ki bi posredno ali neposredno dvigale zdravstvo naroda, večale njegovo plodovitost ter manjšale umrljivost otrok. Zlasti hočemo, da bo javna uprava čuvala žensko kot mater in mladino obojega spola. V skrb javne uprave spada tudi podpora rodbin s številnimi otroki.

Uvede naj se brezplačna zdravniška pomoč za neimovite. Zgrade naj se zlasti za tuberkulozne ljudi ljudska zdravilišča. Lekarne naj se odkupijo v prid javnim korporacijam.

VII. Mir in vojne posledice.

Najkrepkejše poudarjamo zahtevo po splošnem miru, a pri sklepanju miru naj pride do veljave volja narodov brez vsake potvore.

Posebno paznost hoče J. D. S. posvečati obnovi vseh od vojne prizadetih pokrajin. Ker so te pokrajine trpele za druge, naj se jim vsa škoda poravnava, in sicer zahtevamo, da se o tem s popolno odgovornostjo izjavi država s posebnim zakonom; seveda ima država pravico, da potem k poravnavi škode pritegne tudi druge vojskujoče se države. Pri obnovi pa ne smejo naši kraji in naša zemlja služiti v pohlepne kolonizacijske namene tujih narodnosti.

Invalidom ima država s premišljenimi načrti in zakoni zagotoviti tako gospodarsko stališče, da bodo v lastni domačiji lahko živeli in si ustanavljali svoje družine. V nje skrb spada tudi podpora vdov in sirot po možkih, padlih v vojni.

Gospodarstvo.

Osnujte slovensko slavnkarstvo! Iz Domžal nam pišejo: Svoječasno so se slovenski časniki zgražali nad tem, da so morala slovenska dekleta vleči brano po Ladtätterjevi njivi v Domžalah. Čemu se zgražati, ko pa ženske ne iščejo druge usode! Treba poznati razmere pri nas. Že 12 letne deklice, ki hodijo še v ponavljalno šolo, se prostovoljno uslužbujejo v tovarne. Tirolci radi sprejemajo to robsko kri proti izrečnim določilom obrtnega reda. Plačujejo jih po 60 vin. dnevno, ne uporabljajo jih pa dobi v tovarnah, pač pa za domača dela in opravila po njivah in travnikih. Za to težko in otroke ubijajoče delo jim milostno vržejo te uboge vinarje. Naša raja pa je hvaležna, da sme poslušati milo tirolsko nemščino in se pripravljati za »frajlo«. Pozneje dobivajo te reve več, da, če katera služi 5 do 10 let, doseže — ob svojem seveda — dnevno mezdo celih 1 K 60 h! Delavci, izučeni v vsem, prejmejo po 20 letnem službovanju celo po 2 K 40 h dnevno! A te sramotne razmere se ob vojnem času niso nič spremenile, nič izboljšale. Še dandanes hodijo ženske za 1 K 60 h delat modernim vitezom krvavo tlako! Če pa potrebuješ tako delavko za delo na polju, ali če ji obljubiš stalno, dobro plačano službo, ali jo hočeš vsaj za kako uro najeti, ji lahko ponujaš kolikor hočeš, magari zlate gradove — nič ne zaleže. Vihale bodo nos, češ, fabrika je le fabrika, a fabričanke niso delavke, ampak frajle. Te ženske ne uvidevajo, da zidajo s svojim stradanjem tirolske palače in delajo nemške milijonarje, med tem ko mrjejo same v revščini in ne razumejo, da ne prejmejo kot plačilo niti ene desetine tega, kar zaslužijo tirolskemu velekapitalistu. Da, nasprotno, one mislijo, da morajo biti privandranem, ki so jih šele one naučile slavnkarje delati, hvaležne, da jim sploh hočejo za 12urno delo vreči beraški vinar! Nad vse značilen je slučaj Krelove Tone iz Doba, ki edina v vsej župniji ni hotela podpisati deklaracije, češ, da mora biti Tirolcem hvaležna za to, da je pri njih kaj zaslužila. Pri tem seveda ni primerjala svoje bajte, po materi ji izročene, s tirolskimi palačami in tovarnami. In takih na duhu ubogih Krelovih Ton je še vedno preveč pri nas! Prežalostno je, da so se drugi dan po podpisu zbrano vrnile vse zopet na delo. Edino zavedna mati iz Depalje vasi ni več pustila svoje hčeri v sužnjost. Niti to zanimivo dejstvo ne odpre našim dekletom oči, da plačujejo nemški kapitalisti svojim tirolskim rojakom, ki se prihajajo šele slavnkarstva učiti, t a k o j ob nastopu dnevno 5 K, slovenskim izučnim delavkam pa istočasno K 0.60 do 1.60 K. Ali niti to dejstvo ne pouči teh žensk, da so Tirolcem le zato dobre, ker nihče drug za tako blazno nizko ceno delat ne gre, da jih pa drugače kot sužnjice iz srca zaničujejo. Moškim je postalo to odiranje že prenemno ter odhajajo in odpadajo drug za drugim. Ko Flerinovem Jošku bogati Kleinscher po 20 letnem neprestanem delu niti pri sedanjih vojni draginji ni hotel nič pridati k plači 2 K 40 vin. dnevno, je pustil revež svojega izsesovalca z novim letom, začel plesti lične košarice iz slame in zaslužiti tedensko toliko, kolikor je prej ves mesec! Niti vseh naročil izdelovati ne more. Naša jugoslovanska socialna demokracija bi že davno morala poseči vmes in organizirati naše delavstvo. A ona se ravno toliko briga za gospodarsko povzdigo trepih delavk v Domžalah, kot šustercijanec župnik Bernik, ki prekipeva sladkih besedi za svoje farane, v materialnem oziru pa ne stori ničesar zanje. Tu pomaga le eno: slovensko slavnkarstvo velepodjetje v slovenskih Domžalah. Kapitala je dosti, delavnih moči tudi, in tudi izurjeni voditelji so na razpolago. Naj se vendar že enkrat uresniči ta prepotrebna naprava, ki naj obenem reši tudi naše ženstvo iz sužnjosti, ki je hujša nego babilonska!

Učni tečaj za prehodno gospodarstvo. V času od 3. do 8. julija se bo vršil na Dunaju učni tečaj za prehodno gospodarstvo za učitelje, posebno za učitelje kmetijskih gospodinjstev in za potovalne učitelje, za učiteljske soproge, kakor tudi za gospodinjke in hčere na deželi, ki ga priredi več ženskih organizacij s podporanjem poljedelskega ministra. Število udeležnic je omejeno na 200.

Priglasiti se je nemudoma pri »Pripravljalnem odboru tečaja za prehodno gospodarstvo« na Dunaju IV. Mayerhofergasse 5. Program in pobiljni pogoji za sprejem z nameravanimi olajšavami so na vpogled pri političnih oblastvih (pri mestnem magistratu).

Zapirajte kokoši! Zdaj po vrtovih in njivah vse klije in raste. Zato je treba kokoši zapreti na omejen prostor, da ne uničijo truda in stroškov z vrtovi in nasadi. Prav tako pazite na nevedno mladino, da ne skače po nasadih, da ne lomi drevja in ne pokončuje zelenja! Težki časi gredo v deželo!

Sladkor za žito. V naslednjih dneh izide naredba urada za ljudsko prehrano, po kateri bo dovoljeno podjetnikom poljedelskih obratov, da dobe za vsakih 100 kg onega žita, ki jim je prepuščeno v lastno porabo, 2 kg sladkorja. Seveda dobe žito plačano. Tudi jim ostane sladkor, ki jim gre po sladkorni nakaznici.

Razdelitev gnojil. Izšla je naredba, po kateri dobe kmetije umetna gnojila, kolikor jih je na razpolago.

Kmetijski pouk v ljudskih šolah. Ogrski naučni minister grof Apponyi je izdal odredbe, po katerih se uvede v ogrske ljudske šole obvezni kmetijski pouk. Obenem je tudi preskrbljeno, da bodo povsod na razpolago tudi primerna gospodarstva in se bo torej moglo poučevati nazorno in praktično.

Živil iz Nemčije ne bo. Na klice severne Tirolske in nemške Češke Nemčiji, naj bi poslala moke in krompirja, poročajo iz Berlina, da je to popolnoma izključeno.

Ob Soči.

Iz Gorice. Koliko nas je sedaj v mestu? Ker prihajajo okoličani po opravih dan na dan v mesto, se le prerado previsoko računa število prebivalcev, ki stalno bivajo tu. Precej natančno moremo reči, da je prebivalstva v mestu sedaj nekaj nad 3000. Za okrajno sodnijo se je vrnila tudi okrožna, ki bo poslovala v istem poslopiju kakor prva. Odvetniki tudi napovedujejo svoje dohode. Čujemo, da začne v kratkem poslovati v Gorici tudi Goriška ljudska posojilnica. Meščani prihajajo in odhajajo. Ostal bi rad tukaj še marsikdo, pa ga magistrat zavrne »per motivi d' approvisionnement« in tako se radi aprovizacije ne more vrniti marsikdo, ki bi se rad. Zahtevamo, da začne magistrat končno slovensko uradovati s slovenskimi strankami. Zaljenje z laškimi in nemškimi odgovori si prepovedujemo. — Na anagrafičnem uradu na magistratu naj se zglašijo dečki, ki so izgubili v vojni svojega očeta in se nahajajo v slabih razmerah. Kdor ve za ročne granate in municijo, naj naznani to takoj magistratu, da se nevarnost odstrani.

Posojila in podpore za vzpostavitev Goriške. Za pospeševanje kmetijstva, obrti in za vzpostavitev gospodarskih poslopij dovoljuje država posojila in podpore in sicer: za obdelovanje polja za vsako njivo od 35 do 100 kron, za poljsko zelenjadarstvo ob površini 5 do 10 njiv posojilo do 700 kron, za vzpostavitev vinogradov do 1600 K. Dolg se vrača v 20 letih, prvih pet let brez obresti, drugih 15 let pa po 2%. Nepremožni, mali posestniki dobe enako svoto kot podporo. Posojila in podpore za nabavo živega in mrtvega materiala: za stroje, živino, semena, iz drugih kronovin se dovoljuje popust 33%, za ostalo svoto posojilo s 3% obrestmi, povrne se v petih letih. Zelo oškodovanim posestnikom se darujejo stroji in orodje. Umetna gnojila in semena se odstopajo proti povračilu v zrnu. Popuste in podpore v označene svote dovoljuje namestništvo do največjega zneska 10.000 kron. Za večje svote treba dovoljenja poljedelskega ministrstva. Posojila do 100.000 kron dovoljuje namestništvo, večja poljedelsko ministrstvo. Za vzpostavitev stanovanj in gospodarskih poslopij dovoljuje glavarstvo podpore do 3000 K. namestništvo do 10.000 K. večje zneske ministrstvo za javna dela. Za nabavo stanovanjske opreme in hišnih potrebščin dovoljuje glavarstvo podpore do 1000 kron, namestništvo do 2000 kron, ministrstvo za javna dela večje zneske. Za vzpostavitev obrti in trgovine daje namestništvo podpore do 3000 kron, sicer pridejo v poštev v ta namen posojila vojnokreditnega zavoda.

Naše železnice. Vedno so prenapolnjene. Obilo vojaštva, obilo domačinov pa

tudi obilo tujcev polni železnice po naši deželi. Sedaj ko bo začela zopet redno voziti tudi bohinjska železnica, se bo železniški promet preko Krasa precej razbremenil. In naša gorska stran bo zopet zvezana po železnici z Gorico in Trstom. Dosedaj je bilo potovanje s te strani jako oteženo.

Begunska podpora za zasedeno ozemlje. Tržaško namestništvo je ukazalo, da se imajo izplačati begunske podpore onim beguncem, ki so bili pod italijansko okupacijo, od 21. julija 1917 dalje.

Vojaški dopusti. »Osrednji odbor« na Dunaju poroča, da je vojno ministrstvo dovolilo dopuste samo moštvu v zaledju, moštvu na bojnem polju pa ne.

Sole v Gorici. Vpisovanje v ljudske šole je bilo določeno za 1. in 2. dan maja. Sole s slovenskim, italijanskim in nemškim učnim jezikom so nastanjene v prostorih uršulinskega samostana.

Dežja je bilo tudi ob Soči preveč. Cel mesec april je bilo kar neprenehoma. Upamo, da bo sedaj bolje, da bo mogoče kaj pridelati.

Tedenske vesti.

Program Jugoslovanske demokratske stranke prinašamo na drugem mestu današnje številke. Priporočamo čitateljem, da ga shranijo, ker bomo v bodoče o njem razpravljali ter ga razkladali v posebnih člankih.

Tabor na Bizeljskem. Dne 12. maja popoldne ob 3. se vrši na Bizeljskem velik narodni shod, na katerem govorijo poslanca dr. A. Korošec, dr. Iv. Benkovič in hrvatski poslanec. Shod ob štajersko-hrvatski meji bo nova manifestacija Slovencev in Hrvatov za majniško deklaracijo.

Shod v Trbovljah bo dne 19. maja ter govorita državna poslanca dr. A. Korošec in dr. Vl. Ravnihar.

Nove krajevne organizacije JDS. so se prijavile iz Ribnice in St. Jerneja na Dolenjskem. Iz več krajev prihajajo vesti o živahnem gibanju in delu po občinah. Opozorjamo na veliko važnost teh krajevnih skupin. Ne čakajte, pospešite!

Iz Črnomlja nam pišejo: V nedeljo, 14. t. m. smo imeli glediško predstavo. Igrala se je na korist družbe sv. Cirila in Metoda drama »Lowoodska sirota« prav pridno. Občinstvo je bilo zadovoljno. Po predstavi je bila svobodna zabava s šaljivo pošto in bufetom. Zelo lep dohodek dobi naša Družba. Čast prirediteljem in vsem sodelujočim! Za naše mesto bi bilo nujno potrebno, da se naša društva pomladi in preosnove. Treba je delati: čas nas kliče.

Iz Kamnika. Gosp. Franc Staré nam je nakazal znesek 348 K za 56 naročnikov »Domovine« v kamniškem okraju. Nabiralcu se zahvaljujemo za trud in nesebično požrtvovalnost. »Jugoslovansko časopisje med naš narod!« bodi naše vodilo in geslo za našo bodočnost.

Zagorske novice. Nesreča. Dne 23. m. m. se je sin Koncilje, posestnika in premogarja ponesrečil, ko je hrošče lovil. Zašel je predaleč v skalovje in je padel več metrov globoko. Več dni je ležal nezavesten. Prehrana. Že od meseca decembra dobivamo samo 3 kg moke na mesec, tisti, kateri ni samo pri vojni zvezi. Drugih živil tudi ni dobiti, tako da je pomanjkanje grozno. Občinski odbor je enoglasno sklenil protest. resolucijo, a kljub temu ni nič bolje. Kakor smo čuli, da je bilo županu ni obljubljeno, da se tudi ostalih 4000 prebivalcev bode vzelo v vojno zvezo. Meseca aprila smo imeli mnogo dežja, kar je za rastlinstvo zelo dobro učinkovalo, osobito za seno kaže dobro. Vsaj pa je tudi skrajni čas, ker naši kmetje itak niso imeli že nič sena, tako vsaj lahko sedaj že za silo kosijo. Suho seno, kdor ga ima, ga prodaja po 2 K kilogram. Radovedni smo, kedaj bode deželna vlada dovolila semenski fižol razdeliti, ker je že skrajni čas saditi. Mogoče da šele v jeseni? Ne čudili bi se temu nič, ker pred leti so šli župani našega okrajnega glavarstva h glavarju glede koruze za seme in ta modri mož jim je svetoval, da naj pustijo koruzo v »gris« zmleti in tako bodo dobili več semena. Značilna obsodba. Premogar Ševerkar iz Kisovca je meseca prosinca nekoga popoldne, ko je prišla premogarjeva že-

na Golob pijana se v njegovo stanovanje kregat, odprl vrata in jo odstranil, pri tem pa niti roke ni položil na njo. Golob ga je preveč zmerjala, drugič mu ni dala miru, da bi se odpočil, ko je imel nočno službo. In nato je šla ga naznanit. Minuli mesec je bil klican v Trbovlje v kadru in tam mu pove nadporočnik, da je obsojen na 10 dni zapora. Severkar se zagovarja, da ima pričo, da ni kriv, a se ni hotelo je zaslišati, pač pa mu reče nadporočnik: vi ste sedaj pod vojaško oblastjo in mi imamo vas pravico kaznovati. Takih in enakih sodb se baje več zgodi. Ali je res slovenski premogar popolnoma brezpraven, da je na milost in nemilost izročen vojaškemu sodišču, da ga brez vsakega zaslišanja pričkar popolnoma samega obsodi na golo samo ovoidbo? Pričeli bomo nabirati gradivo in oddali ga bomo »Jugoslovanskemu klubu«, da bode stavljal interpelacijo v državni zbornici in vprašal domobranskega ministra, ali je on zaukazal, da se z našimi slovenskimi premogari sme na tak način postopati.

— **Za Slovensko šolo v Mariboru** so nadalje darovali zopet manjše in večje vsote razni vrli rojaki. Naš tednik je, žal, še premajhen po obsegu, da bi mogli — kakor bi radi — priobčevati njih imena. Sicer pa smo prepričani, da vsakdo rad daruje, ne da bi bilo njegovo ime v vseh slovenskih listih. Prispevke je pošiljati na naslov **moške podružnice družbe sv. Cirila in Metoda v Mariboru**.

— **Kranjski pomožni odbor za obnovitev Goriške** je izdal oklic, v katerem pravi: Slovenci! Naša dolžnost je, da takoj pomagamo in Goriško ohranimo svojemu narodu. Darujte kmetijsko orodje, pa tudi pri stavbnem delu in v gospodinjstvu potrebno orodje in opravilo! Marsikje imajo tega orodja več nego ga doma rabijo. Kdor more, naj to daruje, tudi če je že nekoliko poškodovano. Kdor ne more darovati orodja, naj daruje v denarju, da se omogoči oddajati nakupljeno orodje po znižani ceni. Razdelitev nabranih predmetov se je poverila »Goriški zvezi gospodarskih zadrug in društev v Goric«.

— **Nova oddaja tobaka.** Kakor smo že poročali, razdele kadilce v stalne in slučajne odjemalce. Stalni odjemalci so vsi moški od 18. leta naprej, ki bivajo stalno v okolišču kake trafike. Kot slučajni odjemalci pa pridejo v poštev le osebe, ki prebivajo le začasno v okolišču trafike ali pa že uživajo določeno množino tobaka, n. pr. potniki, tujci, vojaški, posebno dopustniki itd. Ženske bodo izključene.

— **Strašne posledice rekvizicije na Slovenskem Stajerskem.** Dne 25. t. m. je prišla v občino Osel pri Slov. Bistrici rekvizicijska komisija, da pobere še zadnje žito v zmislu najnovejše vladne naredbe. Komisijo je vodil vpokojeni davkar Kahler z asistenco 6 vojakov. Ta Kahler je znan po svojem zagrizenem nemškem mišljenju in je strasten »Volksratovec«. Ko je služboval pred leti pri mariborski davkarji, je bil celo član mestnega sveta. To pove dovolj. Kot vpokojeni davkar je bil imenovan za okrajnega nadzornika za krompir, za kar je seveda dobival dobro plačo. Obenem je vodil razne rekvizicije, pri čemer si je nakopal splošno sovraštvo kmetijskega ljudstva. Ko je dne 25. t. m. prišel v občino Osel radi novih rekvizicij, se je s svojo komisijo oglašil najprej pri županu Ačku. Pobrli so mu vse, slučajno so našli tudi skrito vrečo zrnja. Župan je mirno pustil, da so mu vse pobrali in je celo sam odpeljal vse na določeni kraj. Kahler je potem prosil, da bi župan prenočil njega in vojaške. Župan je tej prošnji ustregel ter je komisijo zelo dobro pogostil in potem odstopil Kahlerju in dvema vojakoma svojo lastno sobo, dočim so štirje vojaki spali v drugi sobi. Okoli dveh ponoči pa je župan Ačko kar naenkrat vstal ter šel z revolverjem v roki v sobo, kjer je spal Kahler. Nameril je baje revolver proti spečemu Kahlerju ter poizkusil trikrat, da bi ga sprožil. Ker je pa bil to italijanski armadni revolver, ga Ačko ni znal rabiti, vsled česar se tudi ni sprožil. Med tem so se zbudili Kahler in oba v isti sobi speča vojaka, planili so pokoncu in proti Ačku. Toda za Ačkom sta stala neki njegov sorodnik in pa neki vojak — baje vojaški begunec — oborožena s krampi. Planila sta na Kahlerja ter mu presekala roko. Med tem so se bili zbudili tudi oni štirje vojaki, ki so spali v drugi sobi ter so prihiteli svojim ogroženim tovarišem na pomoč. Ačko in njegova pomagata so pebegnili. Zadnja dva so našli ter ju izročili okrož-

ni sodniji v Mariboru. Ačka pa so našli — obešenega!

— **Boj za prehrano Trsta** je jako trd. Zato pa so se združili zastopniki vseh mestnih strank in slojev, da z združenimi močmi dosežejo vsaj toliko, da lakota ne podavi tržaškega prebivalstva. V prvi seji meščanskega delovnega odbora so naslikali položaj za jako žalosten glede kruha, moke, mesa, draginja je neznosna, častnikar Passigli je izvajal, da treba povedati odkrito, da sedaj živi Trst od tihotapstva in da aprovizacijsko komisijo davijo špekulantje. Sklenili so, da sestavijo spomenico, ki določi eksistenčni živilski minimum za Trst, izroče jo namesniku, ministrski predsednik se pouči brzojavno o strahovitem položaju v Trstu.

— **Gorica že nad tri mesece brez kruha.** Pretekli so že trije meseci, odkar imajo v Gorici kruh samo v očenašu. Namesto kruha se daje moka za polento, ali prehranjevalne razmere so sedaj take, da bi se lahko tudi kruh pekel. Zato bi bilo prav, da bi se razdeljevalo med prebivalstvo toliko moke za peko, da bi si mogli ljudje doma peči kruh. Pa tudi prikrajšano je goriško prebivalstvo v količini v primeri z drugimi mesti. V tem oziru zahteva prebivalstvo v Gorici zboljšanja in poprave.

— **Beguncem na znanje.** Poročajo nam iz Gorice, da politične oblasti na Goriškem že rešujejo prošnje za naknadno izplačilo begunske vzdrževalnine po 1 K na dan za osebo do največjega zneska 500 K za osebo. Ako bo kaka prošnja rešena neugodna, ima prosilec pravico, podati pritožbo proti neugodni rešitvi pri tržaškem namestništvu tekom 14 dni, ko dobi rešitev.

— **Iz Šempolaja na Krasu.** Dne 18. aprila je šel poljski čuvaj in občinski sluga Andrej Gruden, star 54 let, na Italijansko iskat živeža. Nazagrede ponoči (v strahu pred stražo) je šel čez neko vodo pri Červinjanu, katera hipoma narašča. Ravno ko je bil na sredi, ga voda odnese s seboj. Zapušča vdovo s petimi otroci, od teh sta dva pri vojakih. Zaman je čakala doma družina polente. Otroci so izgubili skrbnega očeta, občina pa dobrega in požrtvovalnega moža. Sveti mu večna luč!

— **O italijanskem značaju Trsta in Primorja** sanja v Italiji, kamor je zbežal ob izbruhu vojne, bivši tržaški državni poslanec dr. Pitacco. Piše v nekem listu, da je vse avstrijsko Primorje s Trstom vred italijansko in da kar je slovenskega, to je napravljeno umetno. Dr. Stransky, češki poslanec, je rekel, da Trst ni italijansko mesto. To je zbudilo Pitacca in sedaj piše proti Stranskemu in hoče dokazati, da je vse Primorje italijansko in da ima edino Italija pravico do njega. Navaja, da je bilo v Trstu leta 1910. Italijanov 142.000, vštetiš one iz kraljestva. Ako pa te odštejemo, kakih 40.000, in seštejemo Slovence, okoli 57.000 (po uradnem štetju), in Nemce, okoli 11.000, dobimo: 100.000 proti 69.000. V resnici pa je v Trstu okoli 70.000 Slovencev in torej kakih 13.000 Italijanov manj, ker so Italijani šteli »po svoje«, to je: vpisali so kolikor le mogoče Slovencev za Italijane. Pitacco bi bil zase boljše storil, ako bi bil molčal, tako pa je za nas prav, da je povedal v Italiji, da so Slovenci v Trstu in da torej Trst ni italijansko mesto in Italija nima nikake pravice do njega.

— **Razne vesti s Koroškega.** Iz Volšperke poročajo, da ondi zelo poginjajo konji. Vzrok prepričala krma. — V izrazjenih strelskih jarkih blizu Rabla leže še zdaj nepokopana trupla vojakov in drugih ljudi, ki so tam ponesrečili. — V Celovcu so se igrali na domačem dvorišču nadočiteljeva sinova, 14 letni Herbert Klein in njegov brat s 15 letnim črevljarjevim sinom Ferdinandom Kramerjem. Naenkrat je potegnil Kramer nabasan revolver in je v šali nameril na Herberta Kleina s klicom: »Tiho — ali —«. A v tistem hipu se je izprožil revolver in Herbert se je zgrudil na tla. Prepeljali so ga v bolnico, kjer je kmalu nato umrl. Kramer je pobegnil. — Orožnik iz St. Ruperta pri Celovcu je pri Otočah zalotil Karla Huberta iz Ulbersdorfa na Češkem, ko je spravil ukradene stvari in ga je aretiral. Med potjo je Hubert pobegnil, in ker na orožnikov poziv ni obstal, ga je orožnik ustrelil v levo nogo. Dognalo se je, da je Hubert dezertir in je osumljen, da je vlomil v razne vile v Krivi vrbi ob Vrbskem jezeru. Njegova

žena je pobegnila, pa so jo že dobili. — Po Celovcu se je zadrževal po raznih gostilnah poročnik, ki po svojem vedenju ni kazal, da bi bil oficir. Vojaško postajno poveljstvo je bilo nanj opozorjeno in ga je dalo po nekem oficirju nadzorovati. Ker se ni mogel izkazati, kdo da je, je bil aretiran in se je izkazalo, da je gospod »lajtnant« bivši kuhar pri 17. pešpolku. Sumijo, da je v Mariboru ukradel nesemu poročniku uniformo, nekemu naredniku pa 3000 kron. Piše se Janez Vozeli.

— **Iz odboreve seje Slovenske Matice,** dne 22. aprila 1918. Predsednik poroča, da so darovali gg. častniki in moštvo 2. gorskega strelskega polka Slovenski Matici 1500 K. Odbor jemlje poročilo hvaležno na znanje in naroči, naj se pisarna v njegovem imenu zahvali. — Stanje Matičnega premoženja je ugodno. — Za tekoče leto izda Matica po možnosti dve knjigi. Težave so zlasti s papirjem. Gotovo izide XXVI. zvezek Zabavne knjižnice z zbirko novel pisatelja Ksaverja Meška in skoro sigurno tudi XXI. zvezek Knezove knjižnice z esejmi o pok. Levcu, o pok. Maslju, o stoletnici Vodnikovih smrti, s spisom o razpustu Slovenske Matice in s par leposlovnimi prispevki. Za letošnje izdanje knjig določi odbor svoto 40.000 kron. — Več poverjenikov in članov je plačalo udnino še pred izrednim občnim zborom. Prej je bila članarina 4 krone, po občnem zboru 8 kron. Matica ne terja za doplačila, nikakor pa ne odklanja tistih, ki povisek prostovoljno doplačajo. — Knjigam, ki so še iz prejšnjih let v zalogi, treba določiti nove, primerno zvišane cene. Dokler se to ne zgodi, niso nikomur na prodaj. — Honorarji književnikom se zvišajo. Originalne spise bo plačevala odslej Matica po 100 in največ po 200 kron za polo, prevode najmanj po 50 in največ po 150 kron za polo. Za častne nagrade, ki jih Matica z rokom dveh let kmalu razpiše, določi odbor znesek 12.000 kron.

— **Pojdimo v Prago!** V Pragi se vrše 15. in 16. maja ob 50 letnici »Narodnega gledališča« velike jubilejne slavnosti, ki imajo kulturni in vsenarodni značaj ter so obenem proslava velike dobe ljudskih taborov. Vabljeni smo na to velepomembno narodno slavlje Slovenci kot narod vsi brez vsake razlike. Slovenci smatramo za svojo dolžnost, da se moramo vabilu bratskega naroda v čim večjem številu odzvati, to pa tembolj, ker so vodilni krogi češkega kulturnega in javnega življenja pogrešali Slovencev pri svojem aprilskem narodnem manifestu in ker se to pot pripravljajo iz Zagreba hrvatsko zastopstvo 50 do 60 mož in žena za Prago. Proti udeležbi ni upravičenih protirazlogov. Naša vsenarodna dolžnost je, da nas zastopa v Pragi vsaj 30 do 40 oseb močna deputacija. Za to se obračamo do vseh kulturnih in gospodarskih društev s prošnjo, da čim preje priglasijo svojo udeležbo. Naslove udeležnikov je prijaviti nemudoma, da dobe neposredno od češkega slavnostnega odbora vabilo. Dan in uro za skupno odpotovanje javijo dnevnik.

— **Natečaj za dr. Jan. Krekov spomenik.** Slovenski kiparji se vabijo, da pošljejo do konca oktobra t. l. načrte v merilu 1 : 10 na naslov akad. slikarja R. Jakopiča. Skupni troški za spomenik ne smejo presežati 40.000 kron. Najprimernejšemu načrtu spomenika se prisodi nagrada 1000 K, drugovrstnemu osnutku pa nagrada 500 K. Spomenik se postavi tekom dveh let po sprejetju osnutka in sicer na Pogačarjevem trgu, bodisi na terasi ali pred teraso. Ponavljamo, da je ta prostor zaradi bližine visoke stolne cerkve in še višjih zvonikov ter zaradi branjevske okolice za majhen spomenik neprimeren. O tem je prepričana tudi velika večina ljubljanske inteligence vzlic trdovratnosti gospoda predsednika odbora za Krekov spomenik. Primerne prostori za ta spomenik so park na Hrvatskem trgu, bodoči park na sredi Tabora ali ogel parka na Slovenskem trgu. Kakor stoji Prešernov spomenik (zaradi svoje oblike) danes na neprimernem prostoru, prav tako se postavi tudi dr. Krekov spomenik na napačnem prostoru. Pri tem prepričanju ostajamo, — a brez zamere! V ostalem pa bi bilo umestno in pametno, da se osnutki razstavijo v javnosti. Tu gre za javno zadevo, ki mora biti dostopna tudi javni kritiki. Narod je denar zbral, torej hoče tudi sodočati. Živimo v demokratični dobi, in absolutizma ne trpimo nikjer.

— **Važna izjava socijalno-demokratske stranke za narodno ujedinjenje.** V sredo, dne 1. maja je imelo socijalno - demokratsko društvo »Bodočnost« v Ljubljani v dvorani »Mestnega doma« shod v proslavo 1. maja ter se je shoda udeležilo lepo število delavcev, železničarjev in tudi kakih 100 delavk. Na shodu je govoril sodrug Kopač, ki je izjavil: »Za nas socijalne demokrate je zahteva po združitvi Slovencev, Hrvatov in Srbov v skupni in samostojni državi nekaj docela po sebi umljivega in naravnega. V tem oziru se stremiljenje stranke krije z onim jugoslovanskim meščanskim strank.« Jugoslovanski socijalni demokratje nočejo biti izdajice svojega naroda. Če bo treba kdaj stopiti za jugoslovansko državo na cesto, bo jugoslovansko delavstvo prvo, ki bo to storilo.« (Burno pritrdjevanje.) Zato zavrača vse očitke, češ, da socijalno - demokratska stranka noče storiti ničesar za svoj narod. Po shodu so odšli delavci v izpreduku izpred Mestnega doma, preko jubilejnega mostu, po Resljevi cesti, pred glavni kolodvor vzklikajoč: »Živela Jugoslavija! Doli z vojno!« itd. Pred glavnim kolodvorom je sodrug Kopač še enkrat nagovoril manifestante, ki so se nato mirno razšli. Popoldne ob 3. se je večje število manifestantov zopet zbralo pred glavnim kolodvorom ter odšlo nato skupno na Posavje, da tam proslavi majniški praznik z družabno zabavo. Ves dan se v Ljubljani ni kalil mir, dasiravno so bile po ulicah razpostavljene vojaške in orožniške straže in so bile po raznih poslopih razpostavljene cele stotine vojaštva.

— **Načelnik Jugoslovanskega kluba na Notranjskem.** V nedeljo, dne 5. maja ob 1/4. popoldne govori na manifestacijskem shodu v Postojni načelnik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec. Poleg njega nastopita kot govornika poslanca dr. Ravnihar in dr. Pogačnik.

— **Majski počitek v Ljubljani.** Povodom včerajšnjega majskega praznika je počivalo v Ljubljani skoro vse delo. Trgovine, banke in drugi denarni zavodi, mnoge pisarne in deloma tudi magistratni uradi so bili po večini zaprti. Listi niso izšli. Ves dan je vladal vzoren red. Dan je bil lep in mnogo Ljubljancem ga je porabilo za izlete v bližnjo okolico.

— **Slovensko narodno gledališče v Ljubljani.** Deželni odbor je dal gledališkemu konsorciju deželno gledališko poslopije na razpolago za prirejanje slovenskih gledaliških predstav od 16. sept. t. l. do Cvetne nedelje pr. l. Upravni svet je zdaj vložil prošnjo, da se sezona slovenskega gledališča podaljša do 15. maja pr. l. Gojile se bodo drame, opera in opereta. Z angažirani članovi se je začelo te dni. Vsak zaveden Slovenec postani član gledališkega konsorcija! Po vsej slovenski domovini se osnujejo krajevni odbori, ki bodo nabirali deležnike po 100 K. Dne 16. maja t. l. proslavi Čehi 50 letnico svojega Narodnega divadla — Slovenci pa prav tega dne položimo z mnogobrojnimi deleži temeljni kamen slov. narodnemu gledališču, ki ga ne poruši nobena sila več! V velikih dobi živimo. Pokažimo se velike v ljubezni in žrtvi za svoj narod in njegovo kulturo!

— **Ogibajmo se tujk!** Še tako preprosto stvar naši ljudje na deželi težko razumejo, če se brez potrebe rabijo tujke, — besede, ki so po mestih vdolane, toda po kmetih nerabne. Vse svoje dopisnike prosimo, da se ozirajo na to željo naših čitateljev.

— **Uniformirani roparji v Osredku pri Podsredi.** V kočm malega posestnika Tomaža Cimperška v Osredku na Štajerskem je 24. aprila ponoči vdrl v vojaško obleko opravljen moški. Zahteval je od 22 letnega sina, naj mu pokaže, kje imajo spravljene denar. Fant pa je snel puško s stene in ustrelil proti nasilniku. V tem hipu so planili v izbo še štirje tolovaji in so z bajoneti in drugim orožjem ubili Cimperškovega sina. 17 letna hči je skočila skozi okno, toda roparji so jo dohiteli ter jej prerezali vrat. Ker gospodar ni imel denarja doma, je prosil tolovaje, naj mu prizanesajo in naj odpeljejo kravo. Ampak suvali so ga z bajoneti tako dolgo, da se je onesvestil. Potem so roparji razdeljali vso hišo. Gospodar je naslednjega dne tudi umrl. Enemu roparju so baje že na sledu.

— **Konec smotk.** »Wiener Zeitung« poroča, da bomo izhajali s tobakom, ako se bo vojna še nadaljevala, do 1. 1920. Smotke pa ne bomo imeli 1. 1919 nobene več, če ne bo prej vojne konec. To pa zato, ker ne dobimo iz Amerike in Holandske nikekega materijala. Ostanjejo torej samo cigarete, ali pa se bodo delale cigare po vzorcu Nemčije, namreč iz raznih nadomestil. Pridelek tobaka je nenavadno padel. — Na Štajerskem bodo začeli saditi tobak. Seme bo dala tobačna uprava brezplačno. Na enem hektarju (1/4 orala) se pridelava približno 10 meterskih stotov tobaka. Država ga plačuje po 159 K meterski stot. Za 1. 1918 bodo nasadili za polkušnjo na Štajerskem le kakih 20 hektarjev s tobakom.

— **Za Czerninom — črne zastave!** V znak velike žalosti za odslovljenim zunanjim ministrom grofom Czerninom obešajo Nemci črne zastave. Da se udeleže tudi Slovani na primeren način tega globokega žalovanja, so zložili zbrani Slovenci, Srbi, Čehi in Hrvatje v gostilni Karbašovi v Gornji Radgoni 82 K namesto venca na grob politično umrlemu grofu Czerninu. Ta znesek so darovali za slovensko šolo v Mariboru. Slovani, posnemajte jih!

Naročnikom in prijateljem »Domovine«. Časi, v katerih živimo, so zgodovinsko važni za naš narod. Vsa vprašanja javnega življenja so tako velepomembna, da bi bila velikanska škoda, ako bi se o njih vsak naš človek temeljito ne poučil. Zato moramo Slovenci gledati, da pride časopis v prav vsako hišo. »Domovina« je posvečena ljudstvu, zato naj jo vsak njen somišljenik širi med narod. Komur je na srcu bodočnost jugoslovanskega naroda, pomaga pri tem delu. Naročnike in prijatelje prosimo, da pridobi vsak vsaj še po enega novega naročnika. Novi priglasi se sprejemajo vedno. Naročnina znaša od 1. maja do konca 1918. leta 8 kron, ali za en mesec 1 krono. Naročnina naj se pošilja po nakaznici na naslov: Upravišтво »Domovine«, Ljubljana.

Listnica upravištva.

Vsak, kdor dobi list na ogled, naj takoj vpošlje po priloženi položnici naročnino. Predno dobimo od poštne hranilnice odrezek, traja 14 dni. Na ogled pa pošljemo list samo trikrat. Da ne bo reklamacij, naj vsak, kdor misli postati naročnik, to upošteva.

Iz Šmartnega pri Litiji smo dobili odrezek z dne 22. marca 1918 z vpisanimi 6 K, iz Šternala pri Ptuj 24. marca 1918 s 3 K. Na nobenem ni bilo imena naročnika in ne vemo, komu list poslati. Naj se oglasi!

Kdor se nanovo naroči, naj to na odrezku izrečno pripomni!

Vojni dogodki.

Italijansko bojišče. Pričakovane avstro - ogrske ofenzive na italijanski fronti še ni. Vojaški poročevalci in razmotrivalci položaja navajajo, da je vreme še preslabo, da bi se moglo začeti večje bojevanje na italijanski fronti. Pričakovati pa je, da se vreme skoro zboljša, potem pa, kakor vse kaže, prične v Italiji bojni ples. Že zadnjič smo rekli, da bo maj v Italiji najbrže jako krvav.

Na severofrancoskem, oziroma belgijsko - angleškem bojišču se vrše že teden dni najlutejši boji za par kilometrov. Nemcem se je sicer do sedaj posrečilo zavzeti strateško važno goro Kemlel, posebnega napredovanja pa kljub silnim naporom in vsled brezprimerne sovražnega odpora niso dosegli.

V Ukrajini uvajajo Nemci, ki osvobojajo ta narod, posebna vojna sodišča, odstavljajo in zapirajo ministre in se splošno vedejo, kakor da bi ne bili v državi, ki je z Nemčijo oficijalno sklenila miru. Dan na dan prinašajo nemški komunikacijski vesti o zavze-manju ukrajinskih mest, tako zadnji čas o zavzetju Feodozije in Sebastopola, ne prikrivajo pa, da se to prodiranje o »prijateljsko« deželo vrši z velikimi težkočami in ovirami.

Z Romunsko so se pojavile nove težkoče. Avstro - Ogrska zahteva novih poprav meje in tudi Bolgarski se obeta, da bo mejila od dolenji Donavi ob ukrajinske pokrajine. Od Bolgarske, ki se je zadnji čas nekoliko oddaljila od centralnih držav, pa se zahteva, da naj bo nekoliko bolj popustljiva napram Turčiji.

Kdor ne zna uporabiti svojih duševnih moči niti v toliko, da bi svobodno mislil, ta ne sme biti užaljen, če se mu reče suženj.

»Svobodna Misel«, 1., 4.

Raznoterosti.

* **Velika mesta.** V Evropi je 188 mest, ki imajo nad 100.000 prebivalcev. Med temi jih je v Avstro - Ogrski samo 9, a na Nemškem 50.

* **Bogata Afrika.** Afrika izvažajo v mirnih časih bombaž, demante, slonovo kost, kože, žito, zlat, kavo, kakao, kavčuk, palmovo olje, nolevo peresa, živino, volno in sladkor. To je torej prava obljubljena dežela.

* **Velikanska eksplozija v Budimpešti.** V električni delavnici v Budimpešti se je primerila velikanska eksplozija. 30 centov težka stena je predrila streho in zletela ven. Neki stroj je priletel z višine 15 m na cestni tlak. Po 150 kg težki kosi so teteli naokrog. Tudi gorelo je. Človeških žrtev menda ni bilo.

* **Krvav dan v Nabrežini.** Na nabrežinsko postajo je prispel tovorni vlak. Nekaj vagonov je bilo polnih živil. Kako je mogoče, da so nekateri vedeli, kaj je v teh vagonih, ne more nihče povedati. Tržaški »Lavoratore« poroča, da je kakih 20 oboroženih Madžarov obdalo vagon, jih odprlo in pričelo segati po mesnih konzervah, marmeladi in drugih živilih. Takoj je bilo poklicano orožništvo iz Nabrežine. Vodja orožnikov je ukazal Madžarom, naj se odstranijo, ali zama. Nato je ukazal streljati. Orožniki so poslušali ukaz in parkrat ustrelili, jih nekaj ubili in nekaj težko ranili. Ko so tatovi videli, da padajo njihovi tovariši, so naperili svoje puške proti orožnikom in začeli streljati. Tudi med orožniki je nekaj mrtvih in ranjenih. Ker so Madžari videli, da prihaja pomoč, so jo odkurili. Oblast je uvedla preiskavo.

* **»Vojak je dal — vojak je vzel.«** V Kromerizu je bila pri prodaji vozniških listkov na kolodvoru velika gneča. Med ljudmi, ki so čakali na vozne listke, je bila tudi mlada ženska z majhnim otrokom v naročju. Očividno je hotela preje priti na vrsto, zato je naprosila nekega vojaka, naj bo toli prijazen ter naj jej drži otroka, dokler ne kupi voznega listka. Vojak - dopustnik je vzel otroka ter potrpežljivo čakal. Toda matere ni bilo nazaj. Izpraznil se je že ves blagajniški prostor in sedaj je vojak vedel, da je mati zavrgla svojega otroka. Šel je na okrajno glavništvo, a ni ničesar opravil. Ker je otrok jokaj, ga je previl. Pri tem je našel listek z besedami: »Vojak ga je dal — vojak je vzel.« Dopustniku se je smilil najdenček, pa ga je vzel seboj domov.

* **Znak hudega pomanjkanja.** V Njemesu na severnem Češkem so imeli oddati tri vagonne semenskega krompirja. Nagloma pa se je zbrala množica, ki je napadla vagon in odnesla krompir. Orožniki niso mogli priti pravočasno, da bi rešili krompir za seme.

* **Čebelin pik — zdravilo.** Nedavno so zdravniki v neki londonski bolnišnici s čebelnimi piki zdravili med drugimi na revmatizmu ali putiki obolelimi bolniki, tudi štiri hude pijance. Zdravljenje je imelo nepričakovan uspeh. Ponehale niso samo revmatične bolečine, marveč vsem štirim bolnikom, ki preje niso mogli biti brez alkoholnih pijač, se je zagnusil alkohol, da ga niso marali več. In sedaj baje že več mesecev niso poskusili kapljice kake opojne pijače. Zdravniki so stvar dalje preiskovali in so dosegli enake uspehe v mnogih drugih slučajih. Ako ima čebelin pik res tak vpliv na pijanca, potem je ta iznajdba neprecenljive vrednosti. Sicer pa je po nekaterih francoskih vaseh, kjer se pečajo s čebelorejo, že dolgo znano, da čebelni piki takoj iztreznejajo najbolj pijanega človeka.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.

Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.

Izdaja: Konsorcij »Domovine«.

Izhaja vsak petek.

Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K.

Posamezne številke 24 vin.

Uredništvo: Mestni trg št. 17, II.

Upravištvo: Sodna ul. št. 6, pritr. desno

Inserati po dogovoru. 3. 4. 5

Kislo vodo
in vino razpošilja
A. OSET, p. Guštanj, Koroško.

Kostanjev in hrastov les
vsako množino, od 10 cm debelosti naprej, kupi po najvišji oeni
Josip Cizel, na Polzell,
Štajersko.

Ljubljanska kreditna banka

v Ljubljani.

Delniška glavica . . K 10.000.000.—

Rezervni fondi . . . K 2.000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu,
Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednost-
nih papirjev, deviz in valut. Vnov-
čevanje kuponov, izžrebanih zastavnih
pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

➡ Promese ➡
k vsakemu žrebanju.

➡ Posojila ➡
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje
vrednostnih papirjev v
hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizacijski krediti.

Poslovnica

c. kr. avstrijske državne
loterije.

Prva južnoštajerska

vinarska zadruga

v Celju

reg. zadr. z omejeno zavezo

priporoča svoja priznana dobra šta-
jerska, zajamčeno pristna vina vseh
vrst po zmernih cenah.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica šte. 3,

naivejša slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog K 66.800.000
hipotečnih in občinskih posojil „ 27.000.000
in rezervnega zaklada „ 2.000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je **pupilarno varna in stoji pod kontrolo**

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske
pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1% ozir. 3/4% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno

Kreditno društvo.

Tvrdba: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

**slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in
vino vermouth**

➡ po ugodnih cenah. ➡

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrirana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4 1/4 %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1.000.000.

Hranilne vloge K 23.000.000.

Ustanovljena leta 1881.